

Kültüre Dayalı Günlük Hayatta Kullanılan Söz Kalıpları Kullanımının Öğrencilerin Öznel İyi Oluşuna, Arkadaşlık İlişisine ve Akran Zorbalığına Etkisi

Hüseyin KÖKSAL¹ , Ebru ERGÜL² , Zehra ÜÇEL³ , Aslı KANDEMİR⁴

Öz: Bu araştırmanın amacı, kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını içeren etkinliklerin öğrencilerin öznel iyi oluşlarına, arkadaşlık ilişkilerine ve akran zorbalığına yönelik etkisini nicel ve nitel boyutları ile birlikte incelemektir. Araştırmanın metodolojisi karma yöntem yaklaşımının içe içe gömülü desenidir. Araştırmanın katılımcılarını 22 ilkokul dördüncü sınıf öğrencisi, onların ebeveynleri ve bir sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel verileri “İlköğretim Öğrencilerinin İyi Oluş Ölçeği”, “Arkadaş İlişkileri Ölçeği” ve “Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği” ile toplanmıştır. Nicel verilerin analizlerinde t-testi ve Wilcoxon işaretli sıralar testi analizleri yapılmıştır. Araştırmanın nitel verileri öğretmen günlükleri ve araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilmiştir. Nitel verilerin içerik analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları, kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları kullanımının öğrencilerin öznel iyi oluşlarını arttırdığını, arkadaşlık ilişkilerini güçlendirdiğini ve akran zorbalığı zorba boyutu davranışlarında azalmanın sağlanabildiğini göstermiştir. Ancak akran zorbalığı kurban olma boyutunda önemli bir etki gözlenememiştir. Bu araştırma ile kültürel bir öge olan söz kalıpları kullanımının öğrencilerin düşüncelerini ve kişiler arası iletişimini güçlendirerek istenen yöndeki davranışlarını arttırdığı, istenmeyen yöndeki davranışlarını ise büyük oranda azalttığı sonuca varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Akran zorbalığı, arkadaşlık ilişkisi, kültürel söz kalıpları, öznel iyi oluş

The Effect of Using Everyday Cultural Speech Patterns on Students' Subjective Well-Being, Peer Relations, and Peer Bullying

Abstract: The aim of this research is to determine the impact of using everyday cultural speech patterns on students' subjective well-being, peer relations, and peer bullying. An embedded mixed-methods research design was used in this research. Participants consisted of 22 fourth-grade elementary school students, their parents and a primary school teacher. The quantitative data were grouped by using “Elementary School Students' Subjective Well-Being Scale”, “Peer Relations Scale” and “Peer Bullying Scale”. In the analysis of qualitative data, t-test and Wilcoxon matched-pairs signed ranks analyses were performed, when the content analysis of qualitative data was performed. The qualitative data were grouped through teacher diaries, and semi-structured interviews forms developed by the researchers. The results of the study showed

Geliş tarihi/Received: 11.08.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 01.12.2023

Makale Türü: Araştırma Makalesi

¹ Profesör Doktor, Gazi Üniversitesi, Sınıf Eğitimi, hkoksal@gazi.edu.tr, 0000-0003-3805-2810

² Araştırma Görevlisi, Selçuk Üniversitesi, Sınıf Eğitimi, ebru.ergul@selcuk.edu.tr, 0000-0002-0298-7035

³ Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Sınıf Eğitimi, zehra.ucel12@gmail.com, 0000-0001-5548-4223

⁴ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, kandemirasli86@gmail.com, 0000-0003-0811-1330

Atıf (Citation) Köksal, H., Ergül, E., Üçel, Z. & Kandemir, A. (2023). Kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları kullanımının öğrencilerin öznel iyi oluşuna, arkadaşlık ilişkisine ve akran zorbalığına etkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 1213-1243. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1341786>

that the use of everyday cultural speech patterns increased students' well-being, strengthened their friendships, and reduced peer bullying behaviors, but that the practices did not have a significant impact on the victim dimension of peer bullying. It has been concluded that the use of everyday speech patterns, which are a cultural element, strengthens students' thoughts and interpersonal communication, and thereby, their desired behaviors increased and their undesired behaviors increased and their undesired behaviors decreased to a great extent.

Keywords: Cultural speech patterns, peer bullying, peer relations, subjective well-being

Giriş

Vygotsky, çocuğun sosyal çevresinin bilişsel gelişiminde önemli bir rolü olduğunu ileri sürmüştür. Bu nedenle çocuğun en yakınında bulunan yetişkinlerin, olayların ve olguların onun bilişsel gelişimini etkileyeceğini belirtmiştir (Coşkun-Keskin ve Kırtel, 2012). Buna göre bilişsel gelişimin kaynağı, kişisel psikolojik süreçlerden önce, insanlar ve kültürler arasındaki etkileşime dayandırılmaktadır (Senemoğlu, 2018). Sosyo-kültürel öğrenmenin kabulleri olarak da bilinen bu ifadeler çerçevesinde bireylerin sosyal çevreleriyle olan etkileşimlerinin ve bu sosyal çevreye ait kültürel unsurların öğrenme aktivitelerini etkileyebileceği (Vygotsky, 1980) aynı zamanda çocuğun kişiliğine ve davranışlarına da yön verilebileceği kabul edilmektedir (Luria, 1976; Rogoff, 2003). Çocuğun davranışlarını şekillendirme noktasında içinde yaşadığı kültüre ait konuların kullanımı veya öğretimi sosyo-kültürel eğitimin de bir parçası olarak görülmektedir (Coşkun-Keskin ve Kırtel, 2012). Sosyo-kültürel eğitim, kimi zaman tarihsel bir kişiliği tanıyarak, kimi zaman tarihsel bir olayı dramalaştırarak, kimi zaman da kültürel bir uygulamayı canlandırarak yapılabilmektedir (Coşkun-Keskin ve Daysal-Ersoy, 2012). Bu minvalde, 2000'li yıllar ile kendini gösteren ve diğer kuramlara göre daha yeni olan bilişsel davranışçı terapi (BDT) kuramı (Çokamay-Yılmaz, 2018) duygu, düşünce ve davranış arasındaki karşılıklı etkiye dikkat çekmektedir (Vatan, 2016). BDT kuramı, işlevsiz düşünce ve davranışları değiştirmeye, güncel sorunları çözmeye odaklanmaktadır (Özdel, 2015). Düşünce ve dilin davranış ile olan ilişki ve değişimine dayalı ilişkisel çerçeveleme kuramı (Yavuz, 2015) da insan dilinin üretken, dinamik bir süreç olduğuna odaklanarak (Strosahl vd., 2019) düşüncede, davranışta vb. değişimin olabilmesi için insan dilinin kullanımına yönelik müdahaleler sunmaktadır (Kent vd., 2017). Tüm bunlar ışığında, bireylerin yaşadıkları kültürden alınan çeşitli unsurların onların davranışlarına yön vereceğini gösteren alan yazın bilgisi ve kuramsal alt yapıya dayanılarak, geçmişten günümüze günlük hayat içerisinde iletişimin gerçekleşmesi ve devamının sağlanması amacıyla kullanılan kültür ve dile bağlı şekillenen söz kalıplarının öğretimi ve kullanımı ile yürütülecek sosyo-kültürel eğitim etkinliklerinin çocukların öznel iyi oluşlarını etkileyerek arkadaşlık ilişkilerine ve akran zorbalığına yönelik davranışlarına yön verebileceği düşünülebilir.

Bu araştırmada sosyo-kültürel eğitimin bir aracı olarak olumlu söz kalıpları kullanılmıştır. Dil ve kültür arasındaki etkileşimlerin belirgin olduğu gündelik yaşamdaki rutin iletişim biçimlerinin sürdürülebilmesi için her toplumda belli durumlarda söylenmesi gelenek olmuş kalıp sözler (Keskin, 2017) anlam ve yapı gibi değişkenlere bağlı olarak farklı şekillerde gruplandırılabilir (Gökdayı, 2008). Bu araştırmada kalıp sözler anlamsal açıdan ele alınarak etkinlikler içerisinde olumlu söz kalıpları örneklerine yer verilmiştir. Olumlu söz kalıpları kapsamına bir kimseyle karşılaştığımızda, onu selamlarken “merhaba”, “iyi sabahlar”; bir kimseden yardım ya da iyilik gördüğümüzde “sağ olun”, “teşekkür ederim.”; bir kimsenin hasta olduğunu öğrendiğimiz durumlarda söylediğimiz “geçmiş olsun”, “acil şifalar dilerim” gibi sözler

dahil edilmektedir (İpek-Eğilmez, 2018). Bu ve benzeri kalıp ifadeler günlük hayatta iletişim içerisinde bulunulan her an için ihtiyaç duyulan, insanlar arası ilişkileri düzenleyen ve iletişimin sağlıklı yürüyebilmesinin önkoşuludur (Gökdayı, 2008). Ayrıca kalıp sözler hem sözlü hem yazılı iletişimin en güçlü unsurlarından olup, söylemek istediklerimizi bir seferde ve en kısa yoldan aktarmamızı sağlayan oldukça etkili dilsel araçlardır (Demir, 2012). Ancak bireylerin kalıp ifadeleri erken yaşlarda öğrenebilmesi hususunda ailesi ve sosyal çevresi bir seviyeye kadar etkilidir. Bireylerin sonraki zamanlarda belirli bir seviyeden sonra da örgün eğitim yollarıyla desteklenmesi önerilmektedir (Çifci ve Özen, 2020). Nitekim sosyal bir varlık olan insanın tüm ilişki biçimlerinde daha sağlıklı iletişim kurabilmesi için kültüre dayalı söz kalıplarına ihtiyaç duyması ve bunları kullanması kaçınılmaz bir hal alabilir.

Çoğu varlık gibi insanlar da çevrelerindeki diğer bireyler ile kişisel ilişkiler kurar ve bu ilişkilerini geliştirirler. Bireylerin kurmuş oldukları ilişkilerin türleri aile ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri, romantik ilişkiler, platonik ya da sanal ilişkiler gibi çeşitlilik gösterebilir (Öztürk ve Kutlu, 2017). Aile ve akrabaların dışında gerçekleşen kişilerarası ilişkilerin en önemli biçimlerinden birisi arkadaşlıktır. Arkadaşlık biyolojik, psikolojik ve toplumsal gereksinimlerimizi doyumak için kurduğumuz bir ilişki biçimi (Özoğlu, 1978), ortak davranış kalıplarının ve tutumlarının paylaşıldığı ve yeni davranış kalıpları ve tutumlarının oluşturulduğu en küçük toplumsal birimdir (Balcı-Çelik vd., 2016). Akranlarla temas kurmak çocukların yaşamı ve gereksinimlerinde çok önemli işlevlere hizmet etmektedir (Asher ve Coie, 1990). Örneğin; çatışmaları yönetebilmek, aktiviteler hakkında konuşabilmek, eğlence ve heyecan sağlamak gibi işlevlere sahiptir (Cohen, 2008). Sullivan'a (1953) göre akranlar tarafından kabul edilmek ve akranlarla yakın ilişkiler ya da arkadaşlık kurmak, çocukluk ve ön ergenlik döneminde çocukların içsel ihtiyaçlarındandır. Kültüre dayalı olumlu söz kalıpları kullanımının kişiler arasında kurulan iletişimin kalitesini arttırdığı (İpek-Eğilmez, 2018; Scott ve Borodovsky, 1990) gerçeğinden hareketle arkadaşlık ilişkileri üzerinde de benzer bir etki göstermesi beklenebilir.

İyi oluş, eski çağlardan beri filozofların üzerinde düşündüğü bir konudur (Myers ve Diener, 1995). Psikoloji biliminin yeni yüzü de bireylerin var olan ruh sağlığını daha iyi düzeye çıkarmak, başka bir deyişle, iyi oluşlarını sağlamaya yönelmektedir (Baytemir, 2016). İyi oluş temel olarak psikolojik ve öznel iyi oluş olarak iki farklı kavram ile anılmaktadır (Lent, 2004). Bu araştırmanın da değişkenlerinden birisi olan öznel iyi oluş, insanların mutluluktan ne anladığı (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000), olumlu duygunun sıklığı, olumsuz duygunun azlığı ve genel bir memnuniyet duygusu olarak tanımlanmaktadır (Myers ve Diener, 1995). Seligman (2007), sosyal ilişkilerin kalitesinin ve sosyal aidiyetin öznel iyi oluşun sürdürülmesinde etkili olduğunu belirtmektedir. Bazı araştırmalarda, akranlar arası ilişkilerin öznel iyi oluşu bazı aracı değişkenler aracılığıyla yordadığı da bulunmuştur (Kocayörük, 2010; Ross ve Fuertes, 2010). Diener ve Biswas-Diener'e (2008) göre ise bireylerin sahip oldukları sosyal ilişkilerin niteliği ve sayısı genellikle öznel iyi oluşlarının öncülleridir. Buna göre, yakın ilişkiler kurma yeteneğinin, kişinin öznel iyi oluşunu temel olarak etkilediği düşünülebilir. Bu noktada öğrencilerin okul ortamında kuracağı sosyal ilişkilerinin niteliğinin (arkadaşlık gibi) onların öznel iyi oluşlarını etkileyebileceği de yüksek olasılıkla mümkündür. Gencer (2018) de kültürel bağlamda kişilerin iyi oluşlarının sonuçlarını dikkate değer bir çalışma olarak değerlendirmektedir.

Zorbalık ve şiddet kavramlarının altında yer alan akran zorbalığı son zamanlarda okullarda sık sık duyulan ve tanık olunan bir kavramdır. Zorbalık, daha güçlü olan birey ya da grup tarafından daha az gücü olan bireye karşı bilinçli ve devamlı olarak yapılan zihinsel, fiziksel, sosyal ya da psikolojik zarar verme amaçlı söz ve davranış olarak bilinmektedir (Gürhan, 2017). Toplum

içerisinde akranları ile iletişimde olmak isteyen bireyler bir gruba kabul edilmediğinde ve kendini bir gruba ait hissetmediğinde bu ihtiyaçlarını farklı alanlarda karşılamak istemekte, beklenen değerler grup tarafından verilmemesi ile birlikte de çeşitli olumsuz davranışlar geliştirebilmektedir (Sezen ve Murat, 2018). Olumsuz davranışların yaşandığı alanlardan biri olan okullarda bir öğrencinin, sürekli ve tekrar eden eylemler şeklinde bir veya daha fazla öğrencinin olumsuz eylemleriyle karşılaştığında zorbalığa ve kurban seçilmeye maruz kaldığı aktarılmaktadır (Olweus, 1993). Akran zorbalığının öğrencilerde ciddi travmatik sorunlar oluşturduğu, etkilerinin eğitim hayatıyla sınırlı kalmayıp, yaşam boyu devam ettiği ve toplum sağlığını da olumsuz olarak etkilediği belirtilmektedir (Üneri, 2011). İyi kurulamayan akran/arkadaş ilişkileri bireylerin suçta, zorbalığa ya da diğer olumsuz davranışlara yönelmelerini tetikleyebilmektedir (Kaner, 2000). Öğrencilerin zamanlarını geçirdiği güvenilir yerler olan okullarda yaşanan bu tür olumsuz eylemler ve olaylar okulların güvenliğini tehdit edebilmektedir (Ayas ve Pişkin, 2015). Dolayısıyla bu tehdidin ortadan kalkması hususunda bir yöntem olarak kültüre dayalı söz kalıplarının kullanımı düşünülebilir. Güçlü iletişimin kurulmasında etkili olabilme potansiyeli yüksek olan söz kalıpları okul ortamındaki çocuklar için güçlü akran ilişkilerinin kurulmasını sağlayarak onları okula uyum sağlamaları ve problemlerle başa çıkmaları açılardan destekleyebilir. Bu sayede bireylerin akran zorbalığı gibi olumsuz davranışlarının da azalma eğilimi gösterebileceğini düşünmek olasıdır.

Alanyazın incelendiğinde, kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarının kullanımını içeren etkinliklerin arkadaşlık ilişkileri, öznel iyi oluş ve akran zorbalığı üzerindeki etkilerini birlikte ele alan araştırmalara rastlanılamamıştır. Ancak kültür ve arkadaşlık ilişkilerini (Chen vd., 2006; Chen vd., 2018) inceleyen, arkadaşlık ve arkadaşlık ilişkilerini teorik açıdan ele alan (Grunebaum ve Solomon, 1987) araştırmalar ile arkadaşlık ilişkilerine drama temelli grup rehberliğinin (Uşaklı, 2006) ve oyun içerikli arkadaşlık becerileri eğitiminin (Öztürk, 2009) etkilerini konu alan müdahale araştırmalarının olduğu görülmüştür. Öğrencilerin öznel iyi oluşuna yönelik bazı araştırmaların da yapıldığı söylenebilir (Beyhan ve Boz, 2020; Bozgün, 2021; Terzioğlu ve Çakır, 2020; Şanal-Güngör, 2020). Beyhan ve Boz (2020) lise öğrencilerinin öz-yeterlilik ve öznel iyi oluş algıları arasındaki ilişkiyi, Bozgün (2021) çalışmasında 4. sınıf öğrencilerinin okuma yazma motivasyonlarında sosyal duygusal gelişim, azim ve öznel iyi oluşun etkisini, Terzioğlu ve Çakır (2020) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin farkındalık, öz-duyarlılık, duyguları yönetme becerileri ve sosyal ilgi düzeylerinin öznel iyi oluş ve stres belirtileri düzeyleri arasındaki ilişkiler ve Şanal-Güngör (2020) tarafından tek veya iki ebeveynle yaşayan ergenlerin okulda öznel iyi oluş ve arkadaşına bağlanma düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın bir diğer değişkeni olan akran zorbalığını konu alan çeşitli çalışmaların olduğu da görülmektedir. Önceki çalışmalar ilkökul düzeyi akran zorbalığını azaltmaya yönelik müdahale araştırmaları (Akay, 2019), ilkökul düzeyi akran zorbalığının çeşitli yönleriyle incelenmesi (Pişkin, 2010; Siyez ve Kaya, 2011), akran zorbalığını azaltmaya yönelik yöntem önerilerini içermektedir (Ghosh vd., 2019). Tüm bu bilgiler ışığında, yapılan araştırmanın daha önce çalışılmamış bir konuyu ele aldığı söylenebilir. Ayrıca öznel iyi oluş ve akran ilişkilerinin birbirlerini etkileme potansiyellerinin var olduğu önceki araştırmalarda vurgulanmıştır (Diener ve Biswas-Diener, 2008; Kocayörük, 2010; Ross ve Fuertes, 2010; Seligman, 2007). Hintikka vd. (2000) ve Knickmeyer vd. (2002) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarında da arkadaşlık ilişkilerinin bireylerin iyilik halini arttırdığı dile getirilmiştir. Dolayısıyla öznel iyi oluş ile arkadaşlık ilişkileri arasında bir etkileşimin olduğu anlaşılmaktadır. İyi kurulamayan arkadaşlık ilişkilerinin bireyleri suçta, zorbalığa ya da diğer olumsuz davranışlara yönelmesi de (Kaner, 2000) arkadaşlık ilişkilerinin akran zorbalığı ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca modernleşme, kentleşme, endüstrileşme gibi radikal değişim dalgaları toplumsal yapıları pek çok yönden sarsmakta ve bildik,

alışlagelen işleyiş sistematiğini tersine döndürmeye başlamaktadır. Gündelik yaşamın harcını oluşturan ilişki sistemleri, değer ve norm yapıları, ahlaki ve kültürel kalıplar söz konusu hızlı ve radikal değişimlerden nasibini alarak, insanlar arası sosyal ilişkilerin eski anlamını ve değerini kaybetmesine yol açmaktadır (Aytaç ve Tan, 2020). Bu çalışmada ele alınan kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları insanlar arasındaki iletişimi güçlendirmesi misyonu ile bozulan insan ilişkileri konusunda küçük ölçekle sınırlı olmak üzere onların düşüncelerini değiştirerek davranışlarında da olumlu etkiler gösterebilir. Bu sayede çocukların öznel iyi oluşlarının artması ve sosyal ilişkilerinin düzelmesi sağlanabilir. Böylece çocukların akran zorbalığı gösterme davranışları ya da akran zorbalığına uğrama durumlarının da azalacağı öngörülebilir. Tüm bunlara göre, yapılan çalışmanın öznel iyi oluş ve arkadaşlık ilişkileri ile artış gösteren akran zorbalığı faaliyetlerinin azalması/engellenmesi yönünde çalışmacılar, öğretmenler, veliler ve öğrenciler gibi birçok kitle açısından uygulamaya dönük önemli sonuçlara ulaşacağı düşünülmektedir. Buna göre çalışmanın amacı, kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarının öğrencilerin öznel iyi oluşlarına, arkadaşlık ilişkilerine ve akran zorbalığına etkisini belirlemektir. Çalışmanın amacına binaen aşağıdaki çalışma sorularına yanıtlar aranacaktır:

1. Kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarının ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin öznel iyi oluşları, arkadaşlık ilişkileri ve akran zorbalığı davranışları üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
2. Kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını içeren uygulamalar ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerini öznel iyi oluş, arkadaşlık ilişkileri ve akran zorbalığı açılarından nasıl etkilemektedir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma karma yöntemin iç içe gömülü deseni benimsenerek yürütülmüştür. Nitel ve nicel yöntemin bir arada kullanıldığı karma yöntem çalışmaları var olan problemin daha iyi anlaşılmasının istendiği durumlarda tercih edilmektedir (Creswell, 2006). Karma yöntem çalışmaları nicel ve nitel verilerin toplanma zamanı, verilerin birbirleri ile nasıl ilişkilendirildiği gibi birtakım değişkenler özelinde farklı desenlere ayrılmaktadır (Toraman, 2021). Bu desenlerden bir tanesi de iç içe geçmiş gömülü desendir. İçe içe geçmiş desenlerde deneysel bir uygulama sırasında, öncesinde veya sonrasında nitel veriler toplanarak nicel veriler ile bütünleştirilmektedir (Creswell ve Plano-Clark, 2007). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını kullanmalarının onların öznel iyi oluşları, akran ilişkileri ve akran zorbalığı davranışı göstermeleri üzerindeki etkilerinin belirlenmesi ve ayrıca bu etkilerin ayrıntılarına inilmesinin amaçlandığı çalışmanın temelinde deneysel uygulamaya dayalı nicel veriler toplanırken, uygulama sırasında ve sonrasında iki kez nitel veriler toplanmıştır. Toplanan nicel veriler ile ortaya çıkan deneysel tespitlerin daha iyi anlaşılması için öğretmen gözlemlerine dayalı günlükler, veliler ve öğrenciler ile yapılan görüşmelerden elde edilen nitel veriler nicel verilerin açıklanması amacıyla kullanılmıştır. Buna göre çalışma iç içe gömülü karma yöntem desenine uygundur.

Araştırmanın nicel kısmı için Creswell (2012) denenecek öğretim uygulamasının yeni olması halinde tek grup deneysel desenin tercih edilebileceğini önermektedir. Buradan hareketle

bu araştırmanın nicel boyutunda tek grup öntest-sontest zayıf deneysel desen kullanılmıştır. Kullanılan zayıf deneysel desenin simgesel görünümü Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Tek Gruplu Öntest-Sontest Zayıf Deneysel Desen

Grup	Ön Test O ₁	İşlem X	Son Test O ₂
	İlköğretim Öğrencilerinin İyi Oluş Ölçeği		İlköğretim Öğrencilerinin İyi Oluş Ölçeği
G1	Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği	5 Haftalık Uygulama	Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği
	Arkadaş İlişkileri Ölçeği		Arkadaş İlişkileri Ölçeği

Tek grup öntest-sontest model örneği Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2019’dan uyarlanmıştır.

Tablo 1’e göre öğrencilere öncelikle okulda iyi oluş, akran zorbalığı ve arkadaş ilişkileri ölçekleri öntest olarak uygulanmıştır. Daha sonra uygulamaya (etkinliklere) geçilmiştir. Son olarak katılımcı öğrenciler için okulda iyi oluş, akran zorbalığı ve arkadaşlık ilişkileri ölçekleri bir kez daha sontest olarak uygulanmıştır. Araştırma bulguları öntestin ve sontestin karşılaştırılması ile oluşturulmuştur.

Araştırmanın nitel boyutu ise durum çalışmasına uygun olarak yürütülmüştür. Durum çalışmaları bir duruma yönelik ortam, kişiler, olaylar veya süreçler gibi etkenlerin bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması ile araştırılan konuyu nasıl etkiledikleri veya araştırılan konudan nasıl etkilendikleri üzerinde durur (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Durum çalışmasının uygulandığı nitel boyutta kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları kullanımının dördüncü sınıf öğrencilerinin öznel iyi oluşları, arkadaşlık ilişkileri ve akran zorbalığına uğrama veya akran zorbalığı davranışı göstermeleri üzerindeki etkisinin nasıl olduğu incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu bir devlet okulunun 2022-2023 eğitim öğretim yılında dördüncü sınıfa devam eden 11’i erkek, 11’i kız olmak üzere toplam 22 öğrencisi, onların ebeveynleri (11 anne) ve sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örneklem yöntemleri içerisinde yer alan uygun örnekleme tekniği kullanılmıştır. Uygun örnekleme erişimin en hızlı, kolay ve ucuz olduğu durumlarda en faydalı bilgiye ulaşmak için kullanılabilir (Patton, 2018). Buna göre çalışma grubu araştırmacılardan birisinin görev yaptığı okuldaki kendi sınıfında öğrenim gören öğrenciler ve velileri arasından gönüllülük esasına göre seçilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel verileri üç farklı ölçekten elde edilmiştir. Nitel verileri ise öğretmen günlükleri ve öğrenci-veli görüşmelerinde kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Veri toplama araçlarını tanıtan bazı bilgiler şöyle sunulabilir:

İlköğretim Öğrencilerinin İyi Oluş Ölçeği

Öğrencilerin iyi oluş seviyelerini belirlemek için Bozgün ve Akın-Kösterelioğlu (2020) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış "İlköğretim Öğrencilerinin İyi Oluş Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için belirlenen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı güvenilir olduğu sonucunu göstermiştir. Ayrıca her madde için madde toplam korelasyonu %27'lik alt-üst grup karşılaştırmaları yapılarak t değerinin anlamlı olduğu görülmüştür. Ölçekte yer alan ve uzman görüşü (alan uzmanı iki akademisyen ve bir sınıf öğretmeni) ile araştırmanın amacına uygun olduğu belirlenen yedi maddesi (3, 5, 9, 11, 15, 17 ve 21. maddeler) kullanılmıştır.

Arkadaş İlişkileri Ölçeği

Öğrencilerin sınıf ortamındaki arkadaşlık ilişkilerini belirleyebilmek için Kaner (2000) tarafından geliştirilen "Arkadaş İlişkileri Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeğin orijinali 5'li likert yapıda ve 18 maddeden oluşmaktadır. Orijinal ölçeğin güvenilirlik ölçümleri için incelenen Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.86$ olarak bulunmuştur. Ölçek içerisinde 14 madde (1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 ve 16. maddeler) uzman görüşü (alan uzmanı iki akademisyen ve bir sınıf öğretmeni) alınarak seçilmiştir. Ölçeğin kullanılan yeni formu için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ($\alpha=.74$) yeniden hesaplanmıştır. Hesaplanan yeni değer ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Cronbach, 1990).

Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği

Öğrencilerin sınıf içerisindeki akran zorbalığı yapma veya akran zorbalığına uğrama durumlarını belirlemek için Pişkin ve Ayas (2011) tarafından geliştirilen "Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek "zorbalığa uğrayan" ve "zorbalık yapan" öğrencileri tespit etmek amacıyla 37 madde ve beş faktörden oluşmaktadır. Bu çalışmada, sadece ölçülmek istenen değişkenle doğrudan ilişkili olduğu uzman görüşü (alan uzmanı iki akademisyen ve bir sınıf öğretmeni) ile belirlenen maddeler kullanılmıştır. Kurban ve zorba boyutlarında yer alan fiziksel (3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9. maddeler), sözel (11, 12, 13, 14 ve 15. maddeler), izolasyon (18, 20 ve 21. maddeler), söylenti yayma (22, 23 ve 26. maddeler) ve eşyalara zarar verme (29, 31, 35 ve 36. maddeler) alt boyutlarındaki ilgili maddeler araştırma kapsamında kullanılmıştır. Orijinal ölçeğin kurban boyutunun Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının $\alpha=.90$; zorba boyutunun Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının ise $\alpha=.87$ olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin araştırma kapsamında kullanılan yeni şekli için Cronbach Alpha katsayısı zorba boyutu için $\alpha=.92$, kurban boyutu içinse $\alpha=.91$ olarak hesaplanmıştır.

Öğretmen Günlükleri

Öğretmen günlükleri, katılımcı gözlemci rolünde olan araştırmacılardan birisi tarafından beş haftalık süre boyunca tutulmuştur. Bu günlükler uygulamalar sırasında öğrencilerin etkinliklere olan genel katılımı, etkinliklere verdikleri tepkiler, arkadaşları ile olan diyaloglarına dair gelişmeler, sınıf içi ve sınıf dışı genel ruh hallerine dair gözlemler ile akran zorbalığına dair davranışlarına ait gözlemleri içermektedir. Araştırma süreci boyunca uygulama takvimi ile paralel olarak toplam 11 öğretmen gözlem notu tutulmuştur.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, çalışma grubunda yer alan öğrenciler arasından gönüllülük esasına göre seçilen dokuz öğrenci ve 10 veli ile uygulamalar sonrasında yapılan görüşmelerde kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulurken ilgili alan yazın

taraması yapılmış ve 10 soruluk soru havuzu oluşturulmuştur. Soru havuzundan uzman görüşleri doğrultusunda sekiz soru seçilmiştir. Ayrıca görüşmeler sırasında bazı sonda soruları da kullanılmıştır. Görüşme formundaki öğrencilere yöneltilen sorulardan bir örnek şöyle verilebilir: “Kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını hem okul hem de okul dışı ortamlarda kullanman arkadaşlık ilişkilerini nasıl etkiledi?”, “Neler değişti, neler değişmedi? Örnek verir misin? -sonda soruları”. Velilere yöneltilen sorulardan bir örnek ise şöyledir: “Kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını hem sizin hem de çocuğunuzun kullanıyor olması onun psikolojik iyi oluşunu nasıl etkiledi? Açıklayınız.”.

Araştırmada Kullanılan Kültüre Dayalı Günlük Hayatta Kullanılan Söz Kalıpları ve Etkinlikler

Araştırmada kullanılan kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan ve olumlu anlamlar içeren söz kalıpları belirlenirken Demir (2012), Çifci ve Özen (2020) ve Keskin (2017) tarafından yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır. Bu araştırmalarda geçen söz kalıpları araştırmacılar tarafından öğrencilerin seviyesine ve okul içinde/dışında kullanıma uygun olma durumlarına göre incelenmiştir. Buna göre kültüre dayalı olumlu söz kalıpları okul içinde/dışında kullanılmak üzere yardımlaşma, yemek esnası, karşılaşma, vedalaşma, konuşma arası, temenniler ve alışveriş temaları altında toplanmıştır. Öğrencilerin kullanması için teşvik edilecek söz kalıpları ve kullanılan söz kalıpları karşılığında verebilecekleri olası cevapları içeren bazı örnekler şöyle sunulabilir: Okul içinde kullanılan yardımlaşmaya ait kalıp sözler için sana zahmet, rica etsem, zahmet olmazsa vb. kelime grupları; yemek sırasında afiyet olsun, gel beraber olsun vb. kelime grupları; karşılama sırasında merhaba, nasılsın, iyi sabahlar vb. kelime grupları; vedalaşma için hoşça kal, güle güle, Allah’a ısmarladık vb. kelime grupları; konuşma arasında sözünü balla kestim, rica ederim, buyurun vb. kelime grupları; temennide bulunmak için geçmiş olsun, tebrik ederim, hayırlı olsun vb. kelime grupları; kantin alışverişi için bol kazançlar, bereketli olsun, Allah kolaylık versin vb. kelime grupları kullanılmıştır. Okul dışında (ev, mahalle, market, pazar vb. gibi ortamlar) yardımlaşmaya ait sana zahmet, estağfurullah vb. kelime grupları; yemek sırasında eline sağlık, kesenize bereket, şifa olsun vb. kelime grupları; karşılama sırasında hoş geldin, hoş buldum, günaydın vb. kelime grupları; vedalaşma için Allah’a ısmarladık, selametle gidin, ayağınıza sağlık vb. kelime grupları; konuşma sırasında sözünü balla kestim, senden iyi olmasın, affedersiniz vb. kelime grupları; temenniler için Allah rahmet eylesin, sıhhatler olsun, eksik olmayın vb. kelime grupları; alışveriş için ise rast gelsin, hayrını gör vb. kelime grupları kullanılmıştır.

Okul içinde/dışında kullanıma uygun kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını içeren etkinlikler Tablo 2 ile sunulmuştur.

Tablo 2

Uygulamalarda Kullanılan Etkinlikler

Etkinlik İsimleri	Uygulama Tarihi	Ders Saati
“Nane Limon Kabuğu” şarkısının öğretilmesi ve sınıfça söylenmesi	22.12.2022	2
“Hikâye Küpü” oyununa hazırlık	26.12.2022	1
“Hikâye Küpü” oyununun oynanması	29.12.2022	2
“Selamlaşma İfadeleri” oyununun oynatılması	02.01.2023	2
“Tarsia Eşleşme” oyununun oynatılması (Seviye 1-2)	05.01.2023	2
“Diyalog Tamamlama” etkinliğinin yapılması	10.01.2023	2

“Tarsia Eşleşme” oyununun oynatılması (Seviye 3)	13.01.2023	2
“El Sık Selam Ver Koş” oyununun oynatılması	16.01.2023	1
“Metin Tamamlama” etkinliğinin yapılması	18.01.2023	2

Tablo 2’de görüldüğü gibi ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerine kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan ve olumlu söz kalıplarını içeren dokuz etkinlik uygulanmıştır. Uygulanan etkinlikler uzman görüşleri doğrultusunda (Nane Limon Kabuğu), araştırmacıların katkıları (Hikâye Küpü Oyunu, Selamlaşma İfadeleri Oyunu ve Tarsia Eşleşme Oyunu-1, 2 ve 3. seviyeler) ve literatür incelemesi (Diyalog Tamamlama, Metin Tamamlama ve El Sık Selam Ver Koş Oyunu) sonucunda oluşturulmuştur. Bu etkinlikler katılımcı gözlemci rolündeki araştırmacı tarafından serbest etkinlikler dersleri ile bütünleştirilmiştir. Etkinliklerin uygulanma süreci toplam beş hafta/16 ders saati (bir ders saati 40 dakika) sürmüştür. Kullanılan etkinlikler ve uygulama süreçleri şöyle ifade edilebilir:

“*Nane Limon Kağubu*” şarkısı etkinliği: Bu etkinliğin amacı, öğrencilerin günlük hayatta kullanılan bazı söz kalıplarına karşı farkındalık oluşturmasını müzik yoluyla sağlamaktır. Etkinlik için öncelikle etkileşimli tahtadan “Nane Limon Kabuğu” şarkısı açılır ve sınıfça dinlenir. Daha sonra öğretmen tarafından sınıf tahtasına şarkı sözleri yazılır. İlk derste öğrencilerden şarkı sözlerini müzik defterlerine yazmaları istenir. İkinci ders tüm öğrenciler tahtaya gelir ve dans eşliğinde şarkı birkaç kez sınıfça (toplu olarak) söylenir.

“*Hikaye Küpü*” oyun etkinliği: Bu etkinliğin amacı, günlük hayatta kullanılan bazı söz kalıplarını öğrencilerin drama tekniği ile canlandırarak öğrenmesini veya pekiştirmesini sağlamaktır. Öğretmen tarafından “Hikâye Küpü” yapımı için öğrencilere küp açılımı şablonu dağıtılır. Öğretmen rehberliğinde öğrencilerden küp açılımını kesip, kenarlarından birleştirmeleri istenir. Öğretmen tarafından önceden belirlenen bazı olumlu söz kalıpları öğrencilerin oluşturdukları küplerinin yüzeylerine yazılmak için sınıf tahtasına sıralanır. Öğrencilerden tercih ettikleri söz kalıplarını küpün yüzlerine yazmaları ve ardından yazılan söz kalıbının hemen altına bu söz kalıbını temsil edecek bir resim çizmeleri istenir. Bu süreçler ilk derste tamamlanmalıdır. İkinci ve üçüncü derslerde gönüllülük esasına göre ikişer öğrenci tahtaya çıkarılır. Öğrencilerden biri “Hikâye Küpü”nü üç defa havaya atar. Üst yüze gelen söz kalıplarını arkadaşlarına yüksek sesle söyler. Daha sonra öğrencilere beş dakika süre verilir. Öğrenciler bu sürede üste gelen söz kalıplarını kullanarak kısa bir diyalog oluşturmalıdır. Oluşturulan diyaloglar sınıf arkadaşlarına canlandırmalar ile sunulur. Etkinlik tüm öğrencilerin kendi küpleri ile diyalog oluşturup, sunumlarını yapmalarına imkan tanıyacak şekilde sürdürülür. Son olarak öğrencilerle günlük hayatta söz kalıplarının kullanımı ile ilgili kısa bir sınıf değerlendirmesi yapılır. Öğrencilerin söz kalıplarını günlük hayatta daha çok kullanmalarını teşvik etmek amacıyla “Hikâye Küpü” oyununu evde aileleri ile de oynamaları sağlanır. Ertesi gün her öğrenciden ailesi ile oynadıkları oyun sürecini sınıfta sunması istenir. Tüm öğrencilerin sunumları dinlenir ve izlenir.

“*Selamlaşma İfadeleri*” oyun etkinliği: Bu oyunun amacı, günlük hayatta kullanılan olumlu söz kalıplarından bazılarının öğrenciler tarafından doğru kullanımını arttırmak ve pekiştirmektir. Araştırmacılar tarafından “Wordwall” Web 2.0 aracında oluşturulan “Selamlaşma İfadeleri” oyunu etkileşimli tahtadan açılır. Oyun, tren vagonu üzerinde yer alan diyalog ifadesinin karşılığının yer aldığı uçan balonun patlatılmasını ve balon sepetinin doğru ifadenin yer aldığı vagona düşürülmesini gerektirmektedir. Örneğin, sepetinde “Teşekkür ederim.” yazan uçan balon patlatılarak üzerinde “Rica ederim.” yazan vagonun içine düşürülmeye çalışılır. Öğrenciler sırayla bu oyunu oynar ve ifadeleri doğru vagona düşüren öğrenci sınıfça alkışlanır. Bu oyun sonunda

öğrencilere “Günlük hayatta en çok hangi selamlaşma ifadesini kullanıyorsunuz?” sorusu yöneltilir. Sorulan soruya dair eğer varsa gönüllü öğrencilerden bir anısını anlatması istenir. Anlatımlar dinlenir.

“Tarsia Eşleşme” oyun etkinliği: Bu oyunun amacı, öğrencilerin günlük hayatta kullandıkları olumlu söz kalıplarının yerinde ve doğru bir şekilde kullanımını sağlamaktır. “Tarsia Maker” Web 2.0 aracı ile öğrencilerin günlük hayatta iletişim kurarken kullandıkları diyalogların eşleştirilmesi için zorluk derecelerine bağlı olarak üç seviyeden oluşan bir oyun araştırmacılar tarafından tasarlanır. Oyun şablonu üzerinde söz kalıplarının bulunduğu geometrik şekil formundadır. Bu ifadeler doğru eşleştirildiğinde ortaya düzgün geometrik bir şekil çıkmaktadır. Yanlış eşleştirildiğinde ise hedef şekil oluşturulamamaktadır. Oyunun ön hazırlık süreci olarak online oluşturulan kağıt dökümleri araştırmacılardan birisi tarafından alınır ve ardından öğrencilerin oynaması için hazır hale getirilir. Öğrenciler, 1. ve 2. seviye Tarsia oyununda beş kişilik gruplar halinde yarışır. Her gruba doğru eşleşmenin yapılması halinde ulaşacakları görsele ait bilgi kartı ve şeklin oluşması için gerekli olan üzerinde olumlu söz kalıplarının yazılı olduğu parçalar verilir. Her gruba eşleşmelerin doğru olarak tamamlanması için 30 dakikalık süre tanınır. Eşleşmeyi en erken ve doğru şekilde yapan grup ya da gruplar arkadaşları tarafından tebrik edilerek, alkışlanır. “Tarsia Eşleşme” oyunun 3. seviyesi 1. ve 2. seviyeye benzer şekilde oynatılır. Ancak bu seviyede öğrencilerin bir araya getirecekleri diyalog parça sayısı ilk seviyelere göre daha fazladır. Bu nedenle gruplara 40 dakikalık süre tanınır.

“Diyalog Tamamlama” etkinliği: Bu etkinliğin amacı, günlük hayatta kullanılan söz kalıplarından bazılarının kullanımını ve pekişmesini yazı diline aktararak desteklemektir. Öğrencilere tamamlamaları için seviyelerine uygun günlük hayatta kullandıkları diyalogları içeren yarım bırakılmış çeşitli kısa metinler verilir. Öğrencilerden bu metinleri bir ders saati içerisinde kendi hayal güçlerini kullanarak tamamlamaları istenir. İkinci ders saatinde tamamlanan diyaloglar öğrenciler tarafından sınıf içerisinde okunur. Sınıfça tamamlanan diyaloglar üzerinde değerlendirme amaçlı konuşulur. Tamamlanan öğrenci ürünleri sınıf panosuna asılarak sergilenir.

“El Sık Selam Ver Koş” oyun etkinliği: Bu etkinliğin amacı, fiziksel bir aktivite ile günlük hayatta kullanılan olumlu söz kalıplarından bazılarının öğrenciler tarafından kullanımını pekiştirmektir. Öğrenciler oyun alanına çizilen büyük bir çemberin etrafına dizilir. Ardından sayılaşma yapılarak bir ebe seçilir. Ebe çemberin dışında dolaşırken istediği bir arkadaşının sırtına dokunur. Yürüdüğü yönde hızlıca koşmaya başlar. Sırtına dokunulan öğrenci ise ebenin tersi yönünde aynı hızda koşmaya başlar. İki öğrenci karşı karşıya geldiklerinde birbirinin elini sıkarak selamlar (merhaba, nasılsın vb.), adını söyler ve koşmaya devam eder. Ebe sırtına dokunduğu arkadaşının yerini kapmaya, sırtına dokunulan öğrenci ise ebe olmamak için kendi yerini almaya çalışır. Ebe yerini kapar ise ebelikten kurtulur, diğer öğrenci ebe olur. Ters olur ise ebe olan öğrenci ebeliğine devam eder.

“Metin Tamamlama” etkinliği: Bu etkinliğin amacı ise öğrencilerin günlük hayatlarına kullanma olasılığı yüksek olan olumlu söz kalıplarını içerebilecek yarım bırakılmış hikayeleri onlara tamamlamaktır. Böylece öğrencilerin hangi söz kalıplarını hangi durumlarda kullanmaları gerektiği bilgisi seyrine kendilerinin karar vereceği bir metinsel kurgu ile bütünleştirilmiş olunur. Örnek bir metin durumu şöyle sunulabilir: “Pınar okuldan eve dönerken yolda arkadaşı Esra’yı görür. Hemen yanına koşarak, merhaba der. Arkadaşı da ona selam verir. Pınar’ın arkadaşı Esra bir hafta önce yüksek ateş ile hastanede tedavi altına alınmıştır. Bu Esra iyileştikten sonraki ilk karşılaşmalarıdır. Pınar arkadaşı Esra’ya sağlık durumunun nasıl olduğunu sorar... verilen

hikayenin devamını siz getirin. Hikaye içerisinde öğrendiğimiz söz kalıplarından en az beş tanesini kullanmalısınız.”. Etkinlik sonunda her hikaye öğrenciler tarafından okunur. En güzel hikayeler öğrencilerin seçimi ile belirlenir ve ilan edilir. Tüm hikayeler sınıf panosuna asılarak sergilenir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, 2022-2023 eğitim öğretim yılı içerisinde 22.12.2022-20.01.2023 tarih aralıklarında toplanmıştır. Etkinliklere başlamadan önce katılımcı gözlemci rolünde olan sınıf öğretmeni tarafından okul idaresi ve öğrenci velileri araştırmanın amacı, süreci, hedef kitlesi vb. hakkında bilgilendirilmiştir. Bu görüşmede öğrencilerin ve velilerin araştırmaya gönüllü katılım beyanları alınmıştır. Uygulamada kullanılan olumlu söz kalıpları hakkında bilgilendirme yapılarak günlük hayatta bu söz kalıplarının kullanılmasının gerekliliği öğrenci velilerine aktarılmıştır. Takip eden günlerde araştırmanın nicel verilerinin toplanacağı ölçekler öğrencilere öntest olarak bir ders saatlik süre içerisinde uygulanmıştır. Öntestlerin uygulanmasını takiben planlanan etkinlikler Tablo 2’de yer alan tarihlerde yapılmıştır. Etkinliklerin öğrenciler tarafından zorunlu bir dersin içeriği gibi algılanmaması için serbest zaman etkinlikleri gibi yansıtılması sağlanmış ve böylece öğrencilerde oluşabilecek kaygı ve şartlanma durumunun önüne geçilmeye çalışılmıştır. Etkinliklerde geçen söz kalıpları öğretmen tarafından ayrıca okul serbest saatleri (tenefüsler, ders aralarındaki serbest zamanlar vb.) içerisinde de kullanılmıştır. Aile katılımlı etkinlikler ile de öğrencilerin bu söz kalıplarını okul dışı ortamlarda kullanması sağlanmıştır. Etkinliklerin bitiminde ölçekler sontest olarak bir ders saatlik süre içerisinde tekrar uygulanmıştır. Uygulamaların sonrasında gönüllü veliler ve öğrenciler ile 40 dakikalık telefon görüşmeleri yapılarak veri toplama süreci tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel verilerinin toplandığı ölçeklere ait öntestler ve sontestler her öğrenci için sıra numarası verilip SPSS veri seti içerisine işlenmiştir. Ölçeklerden elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin belirlenmesi için “çarpıklık-basıklık katsayıları, çarpıklık-basıklık katsayılarının kendi standart hatasına bölünmesiyle elde edilen çarpıklık ve basıklık indeksleri, Shapiro-Wilk testi, çeşitli grafikler (box plot, histogram, çizgi grafikleri) incelenmiştir. Varyansların homojenliği için ise Levene Testi yapılmıştır. Buna göre öznel iyi oluş ölçeği, arkadaşlık ölçeği ve akran zorbalığı ölçeği kurban boyutunun öntest ve sontest Shapiro-Wilk ve Levene testi sonuçlarının p değerleri .05’ten büyük, basıklık ve çarpıklık değerlerinin de +1 ve -1 aralığında yer aldığı görülmüştür. Hair vd. (2013) +1 ve -1 aralığında basıklık ve çarpıklık değerlerine sahip olan verilerin normal dağılım gösterdiğini belirtmektedir. Tüm bunlara göre öznel iyi oluş ölçeği, arkadaşlık ölçeği ve akran zorbalığı ölçeğinin kurban boyutu verilerinin normal dağılım varsayımlarını karşıladığı görülmüştür. Bu nedenle öznel iyi oluş ölçeği, arkadaşlık ölçeği ve akran zorbalığı ölçeği kurban boyutuna ait öntest ve sontest puan ortalamalarının karşılaştırılması için parametrik testlerden ilişkili örneklem t-testi analizi yapılmıştır. Ancak incelenen normallik varsayımları akran zorbalığı ölçeği zorba boyutu için verilerin normal dağılmadığını göstermiştir ($p < .05$). Bu sebeple akran zorbalığı ölçeği zorba boyutu ilişkili örneklem öntest-sontest puan ortalamalarının karşılaştırması için parametrik olmayan testlerden Wilcoxon işaretli sıralar testi kullanılmıştır.

Araştırmanın nitel verilerinin elde edildiği öğretmen günlükleri, öğrenci ve veli görüşme tutanaklarının içerik analizleri yapılmıştır. Bunun için Miles ve Huberman (1994) nitel veri analizi protokolü izlenmiştir. Bu protokole göre ilk olarak ham verilerin azaltımı sağlanmakta, bunu verilerin sunulması ve sonuçların biçimlendirilip, doğrulanması süreçleri takip etmektedir. Buna

göre ham verilerin anlamlı olacak şekilde azaltılması için veriler iki araştırmacı tarafından ön okumaya alınmıştır. Ön okuma sırasında olası kodlar belirlenerek temaların oluşmasında etkili olabilecek notlar alınmıştır. İkinci ve detaylı okumada her iki araştırmacı kendi kodlarına dayalı olarak temalarını oluşturmuştur. Kodlayıcıların veri analiz sürecini tamamlamasından sonra karşılaştırmalar (benzerliklere ve farklılıklara dayalı) yapılmıştır. İki kod ve üç temada farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu temalar ve kodlar için diğer araştırmacıların da katılımı ile yeniden değerlendirmeler yapılmıştır. Değerlendirmeler sonunda veriler 16 tema altında biçimlendirilerek her temanın görüş sayısını belirten frekans değerleri ve temaların dayanaklarını gösteren doğrudan alıntılar ile sunulmuştur. Sonuçların doğrulanması için ise belirlenen kodlar ve temalar diğer iki araştırmacıya da sunulmuş analiz hakkında görüşleri alınmıştır. Bunu takiben oluşturulan temaların yanlışlık içermemesi için zaman zaman verilerin aslına dönülerek incelemeler yapılmıştır. Son olarak kodlayıcılar arasındaki görüş birliği yüzdesi hesaplanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşması için birtakım çalışmalar yürütülmüştür. Etkinliklerde yer verilen kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları alan yazından seçilmiştir. Geliştirilen etkinlikler uzman görüşleri doğrultusunda tasarlanmıştır. Bu aşamada iki sınıf öğretmeni, bir rehber öğretmen ve iki akademisyenin görüşleri (sınıf eğitiminde öğretim üyesi) alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda etkinliklerde uygulamaya dönük bazı düzenlemeler yapılmıştır. Nitel veri toplama aşamasında veri kaynağına dayalı üçleme yapılmıştır. Buna göre araştırmanın nitel verileri öğrenciler ve veliler ile yapılan görüşmelerden ve gözlemci öğretmenin haftalık gözlem notlarından elde edilmiştir. Araştırma verilerinin kodlama sürecine farklı bir gözü (meslektaş) dahil etmek çalışmanın güvenilirliğini arttırmaktadır (Lincoln ve Guba, 1985). Bu araştırma için kodlama süreci, görüşmeyi yapan araştırmacının dışında kalan, diğer iki araştırmacı tarafından yapılırken son araştırmacının süreci takip etmesi sağlanmıştır. Veri analiz süreçlerinde zaman zaman kendisinin fikirlerine de başvurulmuştur. Araştırmaların nitel veri analiz süreçlerinde çapraz kontrollerin yapılması oldukça önemlidir (Denzin ve Lincoln, 2011). Bunun için veri analiz süreçleri tüm araştırmacılar tarafından belirli aralıklar ile kontrol edilmiştir. Ulaşılan temaları örneklerle açıklamak ise nitel çalışmaların inandırıcılığını arttırmaktadır (Fidan ve Öztürk, 2015). Bu araştırma için de benzer bir yol izlenerek oluşturulan temalar doğrudan alıntılar ile desteklenmiştir. Nitel veri analizlerinde veri setlerini inceleyen kodlayıcıların arasındaki uyum araştırmanın niteliğini arttıran bir başka etmendir (Miles ve Huberman, 1994). Bu araştırma için de kodlayıcılar arasındaki uyum yüzdesi hesaplanmıştır (%98). Bu değer kodlayıcılar arasında yüksek uyum olduğunu göstermektedir. Nicel verilerin toplandığı ölçekler için ise Cronbach Alpha katsayılarının yeniden incelenmesi yolu izlenmiştir. Hesaplanan değerler ölçeklerin güvenilir sonuçlar verdiğini göstermiştir.

Etik

Araştırmada tüm araştırmacılar tarafından birtakım etik kurallar titizlikle uygulanmıştır. Öncelikle araştırmanın yapılması için okul idaresi ve diğer yetkililerden izinler alınmıştır. Ardından okul idaresinin bilgisi dahilinde araştırmaya katılacak olan öğrenciler ve veliler araştırma ile ilgili bilgilendirilmiştir. Bu bilgilendirme sürecinde öğrencilerin ve velilerin gönüllü katılım beyanları alınmıştır. Ölçeklerin uygulanması sırasında öğrencilerin kimlik bilgilerini içeren herhangi bir bilgi toplanmamıştır. Yapılan görüşmelere sadece araştırmaya gönüllü katılımı olan öğrenciler ve veliler alınmıştır. Nitel verilerin analizinde öğrenciler için “Ö1_Cinsiyet (K/E), veliler için “V1_Cinsiyet (K/E)”; öğretmen gözlemleri için ise “Gözlem_gözlem no_tarih” kod

isimleri kullanılmıştır. Elde edilen tüm veriler araştırmacılar dışında herhangi bir kişi ya da kurum ile paylaşılmamıştır. Ancak veri saydamlığının sağlanması için kısa bir süreliğine bir araştırmacı tarafından muhafaza altına alınmıştır. Bu araştırmanın etik kurul izni Selçuk Üniversitesi Etik Kurul komitesinin 15.12.2022 tarih ve E425162 sayılı kararı ile alınmıştır.

Bulgular

Nicel Bulgular

Kültüre Dayalı Günlük Hayatta Kullanılan Söz Kalıpları Kullanımının Öğrencilerin Öznel İyi Oluşlarına Etkisi

Kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları kullanımının ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin öznel iyi oluşları üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunup bulunmadığına dair öğrencilerden elde edilen verilerin ilişkili örneklem t-testi analizlerine yönelik bulgular Tablo 3 ile sunulmuştur.

Tablo 3

Öznel İyi Oluş Öntest ve Sontest Puanlarının T-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Öntest	22	3.77	.85	21	3.68	.001*
Sontest	22	4.37	.51			

*p<.05

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin uygulama öncesi öznel iyi oluş puanları ortalamasının $\bar{x}=3.77$, uygulama sonrası öznel iyi oluş puanları ortalamasının ise $\bar{x}=4.37$ olduğu görülmektedir. Analiz sonucunda oluşan öntest ve sontest ortalama puan farkının anlamlı olduğu bulunmuştur ($t=3.68$, $p<.001$). Sonuçlara göre, kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları kullanımını içeren etkinliklerin öğrencilerdeki öznel iyi oluşu anlamlı bir şekilde arttırdığını söylemek mümkündür.

Kültüre Dayalı Günlük Hayatta Kullanılan Söz Kalıpları Kullanımının Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkilerine Etkisi

Kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları kullanımının ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını belirlemek için yapılan ilişkili örneklem t-testi analizine yönelik bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Arkadaşlık İlişkileri Öntest ve Sontest Puanlarının T-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Öntest	22	51.45	8.68	21	.43	.671
Sontest	22	52.45	7.96			

p>.05

Tablo 4'e göre öğrencilerin kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını içeren etkinliklerin sonrasında arkadaşlık ilişkilerinde anlamlı bir değişme olmadığı görülmüştür ($t=.43$, $p>.05$). Öğrencilerin uygulama öncesi arkadaşlık ilişkileri puanlarının ortalaması $\bar{x}=51.45$ iken, kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını içeren etkinlikler sonucunda arkadaşlık ilişkileri puan ortalamaları $\bar{x}=52.45$ olmuştur. Ortalamalar arasındaki oluşan farka dayanarak kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları etkinliklerinin öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Kültüre Dayalı Günlük Hayatta Kullanılan Söz Kalıpları Kullanımının Öğrencilerin Akran Zorbalığı Davranışlarına Etkisi

Kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını içeren etkinliklerin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin akran zorbalığı davranışları üzerinde anlamlı bir etki gösterip göstermediğini belirlemek için akran zorbalığı ölçeği kurban boyutuna ait yapılan ilişkili örneklem t-testi analiz bulguları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Akran Zorbalığı Kurban Boyutu Öntest ve Sontest Puanlarının T-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Öntest	22	22.41	16.09	21	1.54	.138
Sontest	22	16.82	11.87			

$p>.05$

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin uygulama öncesi akran zorbalığı puan ortalamasının $\bar{x}=22.41$, uygulama sonrası akran zorbalığı puan ortalamasının ise $\bar{x}=16.82$ olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki bu farkın (5.59) istenen bir sonuç olduğu düşünülmektedir. Ancak analiz sonucuna bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin akran zorbalığı ölçeği kurban boyutundan elde edilen uygulama öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($t=1.54$; $p>.05$). Bu sonuçlar doğrultusunda kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları etkinliklerinin öğrencilerin kurban boyutu kapsamındaki davranışları üzerinde olumlu bir etkisi olduğu ancak istatistiksel açıdan anlamlı bir etki göstermediği söylenebilir.

Akran zorbalığı ölçeği zorba boyutundan elde edilen verilerin analizi için Wilcoxon işaretli sıralar testi kullanılmıştır. Bu testten elde edilen analiz sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Akran Zorbalığı Zorba Boyutu Öntest ve Sontest Puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Test Sonuçları

Sontest-Öntest	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	13	9.69	126.00	-2.348	.019*
Pozitif Sıra	4	6.75	27.00		
Eşit	5				

* $p<.05$, Pozitif sıralar temeline dayalı

Tablo 6'daki test sonuçları incelendiğinde, uygulama sonrası ölçümün uygulama öncesi ölçümden küçük olduğunu belirten negatif sıralama puanının 13 olduğu ve yapılan etkinliklerin bu bireylerde etkili olduğu, uygulama sonrası ölçümün uygulama öncesi ölçümden büyük olduğunu belirten pozitif sıralama puanının ise dört olduğu etkinliklerin bu bireyler üzerinde tam tersi bir etki yaptığı görülmüştür. Buna ek olarak beş öğrencinin herhangi bir davranış değişikliği göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Analiz sonucuna bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin akran zorbalığı ölçeğinden elde edilen uygulama öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($z=2.348$; $p<.05$). Bu sonuçlar doğrultusunda kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları etkinliklerinin öğrencilerin zorba boyutu kapsamındaki davranışları üzerinde olumlu bir etkisi olduğu ifade edilebilir.

Nitel Bulgular

Öğrenci Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular

Araştırma kapsamında kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarının okul içi ve okul dışı ortamlarda kullanımına yönelik yürütülen beş haftalık süreç sonunda gönüllülük esasına göre bazı öğrenciler ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizleri doğrultusunda öğrencilerin öznel iyi oluşları üzerindeki etkiler “Öznel İyi Oluş Üzerindeki Olumlu Etkiler (f=9)” temasında toplanmıştır. Öğrenci ifadelerine göre yapılan uygulamaların öğrencilerdeki etkileri kendilerini mutlu ve iyi hissetme olarak karşılık bulmuştur. Temanın oluşturulmasında etkili olan öğrenci ifadelerinden bazıları şöyledir:

Ö2_E: “Ben bu kelimeleri kullandığımda mutlu hissediyorum. Arkadaşıma geçmiş olsun veya hoşça kal dediğimde de mutlu oluyorum. Diğer öğretmenlere ve okuldaki koridoru temizleyen abilere de bu kelimeleri kullanınca mutlu oluyorum. Onlara merhaba ve kolay gelsin diyorum. Mesela temizlik abiye kolay gelsin dedim.”

Ö4_K: “Topluma katkı sağladığım için mutlu hissediyorum. Bunun için teşekkür ederim, sağ ol, tebrik ederim gibi hoş kelimeler kullanıyorum, kötü kelimeler kullanmıyorum. Böylece biraz daha saygılı olduğumu düşünüyorum. Tüm bunlar bana iyi hissettiriyor.”

Ö8_E: “Yani kendimi daha iyi hissettim. Arkadaşlarıma daha iyi davrandığım için ben de iyi oldum.”

Kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları etkinliklerinin öğrencilerin hem okul hem de okul dışında birbirleriyle olan arkadaşlık ilişkilerine olumlu yansımaları olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla öğrenciler ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler “Arkadaşlık İlişkileri Üzerindeki Olumlu Etkiler (f=9)” temasında toplanmıştır. Olumlu etkiler temasının oluşmasında etkili olan ifadeler akranlar arası sağlıklı ilişkinin kurulmasının sağlandığını, akranların birbirlerine güler yüz ve yakınlık gösterme gibi somut davranışlarında artışlar olduğunu ve akranlar arasındaki sorunların sağlıklı iletişimin kurulması yoluyla çözülebildiğini göstermiştir. Temanın oluşmasında etkili olan öğrenci ifadelerinden bazıları şöyledir:

Ö1_K: “Bu kelimeleri kullanmam arkadaşlarım ile olan ilişkilerimi çok etkiledi. Ben bu kelimeleri kullandığımda arkadaşlarım daha mutlu oldular. Mesela sınıftaki bir arkadaşıma günaydın diyorum, hafta sonu tatile giderken hoşçakal diyorum daha mutlu oluyorlar. Hoşlarına gittiğini yüzünden anlıyorum. Çünkü bana gülümsüyorlar.”

Ö3_K: “Bu kelimelerden olsa gerek arkadaşlarım beni sevmeye başladı. Bazı arkadaşlarım yanıma gelip sırama oturmaya başladı. Ben yazılıdan yüksek alınca beni tebrik ettiler... Böyle şeyler sıklıkla olunca da etkisi oldu diyebilirim.”

Ö7_E: “Bu kelimeleri kullandığımda arkadaşlarımda iyi oluyorlar. Çünkü bir keresinde ben arkadaşlarımla oynuyordum. Sonra başka bir arkadaşım geldi. Oyun oynadığım arkadaşım ile bir anlaşmazlık oldu. Küstük. Ben gidip o arkadaşım ile konuşmaya çalıştım. Konuşmalarım sırasında bu kelimelerden de kullandım (özür dilerim, nasılsın, neyin var, affedersin, kusura bakma vb.). Sorunun ne olduğunu daha kolay anladık ve barıştık...”

Kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları etkinliklerinin akran zorbalığına uğrama ya da akran zorbalığı yapma davranış türlerine olan etkisinin belirlenmesi için öğrenci görüşmelerinden elde edilen nitel veriler analiz edildiğinde öğrencilerin ifadeleri “Akran Zorbalığı Üzerinde Olumlu Etkiler (f=8)” ve “Akran Zorbalığı Üzerinde Nötr Etki (f=1)” isimli temalarda toplanmıştır. Kültüre dayalı olumlu söz kalıpları kullanımının akran zorbalığı üzerindeki olumlu etkileri arasında kurban olmayı azaltıcı etki, hem kurban hem de zorba olunmasında azaltıcı etki ve zorbalık yapmayı azaltıcı etki gösterdiği görülmüştür. Öğrenci ifadeleri incelendiğinde bazı öğrencilerin uygulamalar öncesinde arkadaşları tarafından sergilenen birtakım kötü davranışlara daha fazla maruz kaldığı, uygulamalar süresince bu davranışların giderek azaldığı, zorba konumunda olan öğrencinin arkadaşlarına/akranlarına karşın önceden olan saldırgan davranışlarında azalma olduğunu, arkadaşlarına karşı kullandığı konuşma dilinde ve üslubunda düzeltici yönde hareket ettiğini göstermiştir. Temanın oluşmasında etkili olan öğrenci ifadelerinden bazıları şöyledir:

Ö2_E: “Önceden bir kere tıraş olmuşum ve arkadaşlarım benimle dalga geçiyordu. Şimdi eskisi kadar bir şey diyen olmuyor.”

Ö3_K: “Önceden arkadaşlarımla çok görüşmüyordum. Onlara sataşıyordum. Ama şimdi onlarla kavga etmemeye çalışıyorum. Okulda onlarla bu kelimeleri kullanarak konuşuyorum. Sorunlarımı düzeltmeye çalışıyorum. Son zamanlarda çoğu arkadaşıma iyi davranıyorum. Beni şimdi daha çok seviyorlar. Bence bu kullandığım kelimelerden olabilir.”

Ö6_K: “Bu kelimeleri kullanınca arkadaşlarım bana karşı daha sevecen oldular. Ben de onları daha çok önemsemişimi kelimelerimle belli ettim. Ben onlara güzel davrandım, güzel konuştum. Onlarda bana güzel şeyler söylediler ve güzel davrandılar.”

Kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları etkinliklerinin akran zorbalığı konusunda meydana getirdiği olumlu etkilerin yanı sıra herhangi bir etkisinin tespit edilemediği bir durumun varlığından da söz edilebilir. Bir öğrencinin ifadesine dayalı olarak ulaşılan bu başlık “Nötr Etki (f=1)” temasını meydana getirmiştir. Öğrencinin ifadesinden herhangi bir akran zorbalığına uğramadığı ya da akran zorbalığı yapmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu öğrencinin yapılan etkinliklerin dışında başka değişkenler sayesinde kendini akran zorbalığından koruduğu veya akran zorbalığı yapmadığı düşünülebilir. Temanın oluşmasında etkili olan öğrenci ifadesi şöyledir:

Ö9_K: “Genel olarak bir değişiklik olmadı. Önceden normaldi şimdi de normal.”

Veli Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular

Araştırma kapsamında kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarının okul içi ve okul dışı ortamlarda kullanımına yönelik yürütülen beş haftalık süreç sonunda gönüllük esasına göre bazı veliler ile görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde öğrenci velilerine kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları etkinliklerinin çocuklarının öznel iyi oluşları, akran ilişkileri ve akran zorbalığına uğrama veya akran zorbalığı gösterme davranışları üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik birtakım sorular yöneltilmiştir. Veliler ile yapılan görüşmelerde, kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını içeren etkinliklerin öğrencilerin öznel iyi oluşlarına dair birtakım olumlu etkilerinin olduğu anlaşılmıştır. Bu değişimler “Ruh Halinde Dinginlik/Sakinlik Gözlenmesi (f=4)”, “Kendini İyi Hissetme (f=4)” ve “Kendine Güven Konusunda Artış (f=2)” ana temalarında toplanmıştır. En fazla görüşün toplandığı “Ruh Halinde Dinginlik/Sakinlik Gözlenmesi (f=4)” temasındaki ifadelerden öğrencilerin önceye göre daha sakin bir ruh haline eriştiği, saldırganlık gibi davranışlarını azalttığı ve çevresi ile daha uyumlu bir ruh halinde olduğu anlaşılmaktadır. Temanın oluşmasında etkili olan veli ifadelerinden bazıları şöyledir:

V1_K: *“Daha huzurlu ve ılımlı bir çocuk oldu. Çevresine çok uyum sağlamaya başladı.”*

V5_K: *“Dönemin başında çok hırçındı arkadaşlarıyla kavga ederdi hatta etrafımızdaki insanlar şaşırırdı çocuğun bu durumuna. Son zamanlarda (etkinlik sürecini kastediyor) sakinleşti.”*

En fazla görüşün toplandığı ikinci tema olan “Kendini İyi Hissetme (f=4)” temasındaki ifadelerden ise öğrencilerin mutlu olduğu, kendisini iyi hissettiği ve bunun da onların ruh haline yansıtıldığı anlaşılmaktadır. Temanın oluşmasında etkili olan veli ifadelerinden bazıları şöyledir:

V7_K: *“Tabi ki iyi hissettirdi. Bir yan etkisi olmadı. Aksine biz bu durumdan gayet memnunuz.”*

V8_K: *“Hocam şimdi kötü bir şey söylediği zaman ben ona cevap vermiyorum. Mesela bana anne bana su ver dediğinde vermiyorum. Semih burada yanlış bir şey kullandı öyle söylenmez diyorum. Rica etmesini istiyorum. Sonra ben ona teşekkür ediyorum, böyle düzgün bir dil kullanınca o da çok mutlu oluyor. Kendini çok mutlu hissediyor. O mutluluğu gözlerinde fark ediyorum yani.”*

“Kendine Güven Konusunda Artış (f=2)” görüşlerinin toplandığı ana temadaki ifadelerden ise öğrencilerin kendilerine güvenlerinde artış olduğu ve bunun kendini rahat ifade etmeye görünür bir şekilde yansıtıldığı anlaşılmaktadır. Buna göre temanın oluşmasında etkili olan veli ifadeleri şöyle sunulabilir:

V4_K: *“Evet psikolojisini iyi anlamda etkiledi. Okuldan eve geldiğinde hoş geldin diyorum o da nasılsın anne diyor. Çoğu zaman derdini anlatıyor. ... Kendini daha rahat ifade etmeye başladı.”*

V10_K: *“Tabi ki hocam. Kendini ifade etmesi, kurduğu cümleler yani bunlarda tabi ki değişiklikler oldu...Artık rica ediyor. “Ben bakkala gideceğim” yerine “Anne bakkala gidebilir miyim?” gibi şeyler soruyor. Hani o konuda çok memnunuz hocam.”*

Veliler ile yapılan görüşmelerde, kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını içeren etkinliklerin öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinde de olumlu değişimleri olduğu ifade edilmiştir. Veli ifadeleri “Arkadaşlık İlişkilerinde Olumlu Etkiler (f=8)” ve “Arkadaşlık İlişkilerinde Değişiklik Gözlenmeyen Etkiler (f=2)” temalarında toplanmıştır. Veli ifadelerinden

arkadaşlara karşı öfke kontrolünün sağlandığı, öğrencilerin akranları ile iletişim kurma konusunda girişimci bir tavır sergiledikleri, iletişimde etkili olan unsurları devreye aldıkları (isim ile hitap etmek gibi), öğrencilerin arkadaşlarına kullandıkları kelimelerde daha dikkatli olduğu, tartışmaların ve kavgaların azaldığı anlaşılabilmektedir. Temanın oluşmasına dayanak olarak gösterilebilecek veli ifadelerinden bazıları şöyledir:

V2_K: “Yarattı hocam. Eskiye göre iletişimi düzeldi. Daha önce arkadaşlarından çok çekiniyordu. Hatta ben teneffüs zamanı denk geldim birkaç kere arkadaşlarıyla daha güzel iletişim kuruyor. Siz bu kelimeleri kullanmamızı söylediğinizden beri daha dikkat ediyor davranışlarına, ağzından çıkanlara.”

V5_K: “Güzel etkiledi, öncekine nazaran ilerleme var. Mahallede dört arkadaşı var. Bu arkadaşlarıyla uyum içerisinde daha iyi ilişkiler kurdular. Eskiden tartıştığı arkadaşıyla iyi anlaşmasını ve daha sakin olduğunu görüyorum... okuldaki davranışları düzene girdi.”

V10_K: “Hocam şöyle arkadaşlarını dışarda gördüğünde ismiyle çağırıp görüşürüz diyor. Onu fark ettim hocam. Önceden mesela umursamıyordu. Bilal’i gördük bir kere çok uzaktaydı ona ismiyle seslenip el sallayıp görüşürüz dedi. Onun haricinde görüşürüz kelimesini kullanmıyordu... Bu etkinlikler baya etkiledi hocam.”

Kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını içeren etkinliklerin arkadaşlık ilişkileri üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığının ifade edildiği az sayıdaki veli görüşleri “Arkadaşlık İlişkilerinde Değişiklik Gözlenmeyen Etkiler (f=2)” temasında toplanmıştır. Tema altında yer verilen ifadelerden öğrenci velilerinin öğrencisinin arkadaşlık ilişkileri konusunda yeterince gözlem yapamadıkları ve bu konuda tam olarak bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu nedenle ifade edilen düşüncelerin varsayımlar içerdiği söylenebilir. Bu varsayımlar öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinde fark edilir bir değişimin olmadığı yönünde yorumlanmıştır. Temanın dayanakları olan veli ifadeleri şöyledir:

V4_K: “İşin açığı dışarıda oyun oynarken arkadaşlık ilişkisini göremiyorum. Ama iyi geçindiklerini düşünüyorum araları iyi gibi duruyor...”

V7_K: “Okulda ne kadar etki etti bilmiyorum ama hani bana gelip anlattığı kadarıyla arkadaşlarıyla veya kuzenleriyle bir sıkıntısı yok yani. Kuzenleriyle olduğu gibi devam etti.”

Veliler ile yapılan görüşmelerde son olarak kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını içeren etkinliklerin akran zorbalığı üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Bu görüşmelerin sonucunda “Kurban Olmayı Azaltıcı Yönde Etki (f=5)”, “Zorba Olmayı Azaltıcı Yönde Etki (f=2)”, “Kurban Olmayı Değiştirmeyen Etki (f=2)” ve “Zorba Olmayı Değiştirmeyen Etki (f=1)” temaları oluşturulmuştur. Yapılan uygulamaların kurban olmayı azaltıcı yönde etki yaptığını belirten veli ifadelerinden öğrencilerinin akran zorbalığına maruz kalan taraf olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu durum yapılan etkinlikler neticesinde tamamen ortadan kalkmayıp, azalma eğilimi göstermiştir. Temanın oluşmasında etkili olduğu düşünülen veli ifadeleri şöyledir:

V1_K: “Daha önceleri arkadaşları arasında psikolojik şiddet vardı. Kaba davranışlar vardı. Kızım kendini aştı. Önceden daha agresif bir çocuktü. Cevap vereceği zaman kitleniyor gibiydi... Sizin de kullandığınız etkinliklerle olan katkınız ile bu durumu aştık... Son zamanlarda çocuğumu izlerken gözlerim ıslı ıslı oluyor çok mutlu oluyorum hocam.”

V7_K: “Çocuğum fiziksel şiddet görmedi gözlemlerime dayanarak. Arkadaşıyla ilgili ırk meselesi vardı. Arkadaşı ona dil ve ırkıyla ilgili laf söylemişti. Kapıda arkadaşı ondan özür diledi. Ondan sonra bir daha tekrarlanmadı.”

“Zorba Olmayı Azaltıcı Yönde Etki (f=2)” temasındaki veli ifadelerinden öğrencilerinin arkadaşlarına zaman zaman akran zorbalığı yaptığı anlaşılmaktadır. Uygulanan etkinliklerin sonucunda ise öğrencilerinin bu davranışlarında gözle görülebilir bir azalma olduğu ifade edilmiştir. Temanın oluşmasında etkili olan veli ifadeleri şöyledir:

V3_K: “Ara ara yaşanıyor evet. Ama son zamanlarda tartıştığı arkadaşlarıyla konuşup anlaştağını görüyorum.”

V5_K: “Fiziksel şiddet gördüğünü sanmıyorum...Mahallede akran baskısı da görmüyor. Ama dönemin başında torunum başka arkadaşına akran baskısı uyguladı. Hatta velisini okula çağırdılar... Şu sıralar baskıcı davranışlarında azalma oldu.”

Veliler ile yapılan görüşmeler neticesinde kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını içeren etkinliklerin akran zorbalığı davranışı sergileme ya da akran zorbalığına maruz kalma davranışları üzerinde belirli bir etkisinin olmadığı dile getirilmiştir. Bu ifadeler neticesinde “Kurban Olmayı Değıştirmeyen Etki (f=2)” ve “Zorba Olmayı Değıştirmeyen Etki (f=2)” temaları oluşturulmuştur. Yapılan etkinliklerin akran zorbalığının kurban olma boyutuna etkisi olmadığını belirten veli ifadelerinden, öğrencilere yapılan akran zorbalığının yer yer devam ettiği ve bazı öğrenciler özelinde değışimin yaşanmadığı anlaşılmaktadır. Temanın oluşturulmasında etkili olan veli ifadeleri şöyledir:

V8_K: “Hocam oğlum genelde konuşma üzerine sorun yaşadığı için yani kekemelik olduğu için psikolojik şiddete maruz kaldığını gözümle gördüm. Bu zamanlarda Semih’in sesinin soluğunun gittiğini gördüm ama kalabalık bir ortam olduğu için müdahale edemedim. Bu okul dışında oldu. Ama bazı arkadaşları teyze kişisi okulda oğlunuza çelme takıyor gibi şeyler söyledi... Bu konularda ciddi bir değışim gözleyemedim.”

V10_K: “Sınıf içerisinde genelde birkaç arkadaşından şiddet görüyordu. Oğlum birileriyle arkadaşlık yapmak için ne olursa olsun kabul ediyor hocam. Sessiz kalıyor. Bana diğer arkadaşları söyledi...”

“Zorba Olmayı Değıştirmeyen Etki (f=1)” temasının oluşmasında etkili olan veli ifadesinde ise öğrencinin yapılan etkinlikler sonucunda davranışlarında ya da söylemlerinde bir değışiklik olmadığı, zorba olma davranışını farklı ortamlarda sergilemeye devam ettiği anlaşılmaktadır.

V9_K: “Çocuğumla geçen yaz döneminde kavga etmişler ben bunları sonradan duydum. Şiddete eğilimli bir çocuk zaten kardeşleriyle falan hemen kavgaya hazır olan bir çocuk. Yani kardeşlerine karşı biraz fevri davranabiliyor halen.”

Öğretmen Gözlem Notlarından Elde Edilen Bulgular

Kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını içeren etkinliklerin haftalık öğretmen gözlem notlarına ait içerik analizleri sonucunda bu sürecin öğrencilerin öznel iyi oluşlarını desteklediği anlaşılmaktadır. Bu ifadeler “Öznel İyi Oluşu Destekleme (f=4)” temasının oluşmasında etkili olmuştur.

Gözlem_3_29.12.2022: “Üç seferdir öğrencilerim masamı düzenliyor. Bugün de düzenlemişler ve ben onlara her seferinde ellerinize sağlık, çok güzel olmuş gibi söz

kalıplarını kullanıyorum. Çok seviniyorlar. Kendilerini iyi hissediyorlar. Bunu sıklıkla dile getiriyorlar. Bu sözleri duymak için adeta yarış halindeler.”

Gözlem_9_16.01.2023: *“Spor salonuna giderken öğrencilerden bazıları koridordaki temizlik görevlisine kolay gelsin dediler. Sonra onları gören diğer öğrencilerim de aynı davranışı göstererek kolay gelsin dediler. Öğrencilerimin etkinlikler boyunca kendilerini sınıf ortamında iyi, mutlu ve kendinden emin hissetmeleri sınıf dışına da yansımaya başlamıştı. Beni merdivende görüp merhaba diyen, okul çıkışında güle güle diyen öğrenci sayım giderek artıyor.”*

Öğretmen gözlemlerinin arkadaşlık ilişkilerine dair notlarından öğrenciler arasındaki ilişkilerde olumlu yönde gelişmelerin olduğu görülmüştür. Bu ifadeler “Arkadaşlık İlişkilerinde Gelişim (f=4)” temasında toplanmıştır. Öğrencilerin okul dışı arkadaş ortamında daha ılımlı olduğu, problemlere yapıcı yaklaştığı, arkadaşları ile iletişim kurmaya çalıştığı gibi arkadaşlık ilişkilerinde gelişme gözlenen durumlar tespit edilmiştir. Bu notlardan bazıları şöyledir:

Gözlem_2_26.12.2022: *“Bugün sınıfa erken geldim. Birkaç öğrenci vardı sınıfta onlara günaydın dedim. Onlarda bana günaydın dedi... İlk tenefüste yaklaşık 8-10 öğrenci Barış Manço'nun “Nane Limon Kabuğu” şarkısını etkileşimli tahtadan açmamı istediler. Öğle arasında da bir öğrencimin ayakkabı bağı açılmıştı. Ben öğrenciye ayakkabı bağcığı bağlamayı öğretirken davranış yönünden olumsuz ve sınıfta hareketli olan bir öğrencim bana “Ben daha kolay yolunu biliyorum öğretebilir miyim?” diye sordu ve arkadaşına ayakkabı bağcığı bağlamayı öğretti.”*

Gözlem_4_02.01.2023: *“Bugün beden eğitimi dersinde birkaç öğrencim benimle sohbet etmeye geldi. Mahalledeki arkadaşlarının kavga ettiğini onlara kavga etmemelisiniz, sinirlenince sakinleşmeyi beklemelisiniz gibi sözler söylediğini ifade etti.”*

Son olarak öğretmen gözlemlerinden elde edilen notlar akran zorbalığına yönelik özellikle zorba olma boyutundaki öğrenci davranışlarında azalma olduğunu göstermiştir. “Zorba Olma Davranışında Azalma (f=3)” teması altında toplanan bu görüşlerin dayanakları olan gözlem notlarından bazıları şöyledir:

Gözlem_6_10.01.2023: *“...Öğrenciler birbirine davranışlarında daha çok özen gösteriyor. Örneğin davranış sorunu olan öğrencilerim okul çıkışında arkadaşlarına iyi günler dedi...”*

Gözlem_11_20.01.2023: *“Bir öğrencimizin yakını vefat etmişti. Ona da başınız sağ olsun dediler. Türkçe dersinde de bir öğrencim diğer öğrencimden kalemimi oldukça nazik bir dil kullanarak istedi. Bu cümleyi o öğrenciden duymak şaşırttı açıkçası. Çünkü şiddete meyilli bir öğrencimdi...”*

Sonuçlar ve Tartışma

Bu çalışma kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını içeren etkinliklerin öğrencilerin öznel iyi oluşlarına, arkadaşlık ilişkilerine ve akran zorbalığına etkisini nicel ve nitel boyutlarıyla belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel ve nitel sonuçları her değişken için bütünleştirilerek sunulacaktır. Araştırmanın nicel sonucuna göre, günlük hayatta kullanılan kültürel söz kalıplarının ilkökul öğrencilerinin öznel iyi oluşları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki gösterdiği görülmüştür. Bu sonuca benzer başka bir çalışmaya alan yazında rastlanmamıştır. Fakat başka değişkenler ile öznel iyi oluşun pozitif yönde etkilendiğini gösteren çalışmalar (Beyhan ve Boz, 2020; Şanal-Güngör, 2020; Terzioğlu ve Çakır, 2020) bulunmaktadır.

Bozgün (2021) tarafından yapılan araştırmada da sosyal ve duygusal gelişimin öznel iyi oluşu pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın öznel iyi oluşa ait nitel bulguları öğrencilerin kendilerini daha enerjik, mutlu ve iyi hissettiklerini göstermiştir. Öğrenci velilerinin ifadeleri de öğrencilerin ifadeleri ile uyumlu görülmüştür. Veliler öğrencilerin daha ılımlı, huzurlu, sakin ve rahat olduğunu gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin ruh hallerinde dinginlik olduğu ve sakin bir ruh haline eriştikleri, saldırganlık gibi davranışlarının azaldığı ve çevresi ile daha uyumlu bir ruh halinde olduğu dile getirilmiştir. Sınıf öğretmeni ise öğrenciler arasında daha keyifli ve neşeli bir ortamın oluştuğunu gözlemlemiştir. Öğrencilerin kendilerini daha değerli, mutlu, neşeli, keyifli ve gururlu hissettiklerini belirtmiştir. Böylece öğrencilerin olumlu kültürel söz kalıplarını kullanmaları onların öznel iyi oluşlarını pozitif yönde etkileyerek kendilerini daha mutlu ve huzurlu hissetmelerini sağlayabilmiştir. Bu sonuç ile BDT ve ilişkisel çerçeveleme kuramı kapsamında işlevsiz düşüncelerin insan dilinin kullanımı ile değiştirilebildiği (Kent vd., 2017; Özdel, 2015; Yavuz, 2015) kanıtlanmıştır.

Araştırmanın arkadaşlık ilişkilerine dayalı nicel bulgularına göre, kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları etkinliklerinin arkadaşlık ilişkileri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmaktadır. Ancak öntest ve sontest ortalamalarında sontest lehinde görülen artış az da olsa yapılan etkinliklerin olumlu bir etkisinin olduğu yönünde yorumlanabilir. Araştırmanın bu sonucu ile doğrudan ilgili alan yazın desteği bulunmamaktadır. Ancak arkadaşlık ilişkilerinde gelişimin görüldüğü diğer müdahale araştırmalarının (Öztürk, 2009; Uşaklı, 2006) tıpkı bu araştırmada olduğu gibi arkadaşlık ilişkilerinde ilerleme kaydedildiğini gösteren sonuçları bulunmaktadır. Nitel bulguların arkadaşlık ilişkileri boyutu için görüşmeye katılan öğrencilerin tamamı kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları etkinlik süreçlerinde akranları ile daha sağlıklı ilişkiler kurabildiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler arkadaşlarının kendilerine güler yüz ve yakınlık gösterme gibi görülebilen davranışlarında da artış olduğunu ifade etmektedirler. Buna göre söz kalıpları kullanımının sosyal temas başlatma ve yanıt/karşılık verme davranışını aktif hale getirdiği ve akran faaliyetlerini yönlendiren kültürel inançlar ve değerlerin onların bireysel işleyişine yansıdığı görülmektedir (Chen vd., 2006; Chen vd., 2018). Öğrenci ifadelerine benzer şekilde velilerinin de önemli bir kısmı öğrencilerin akranları ile iletişim kurma konusunda girişimci bir tavır sergilediklerini, iletişimde etkili olan unsurları devreye aldıklarını (isim ile hitap etmek gibi), arkadaşlarına kullandıkları kelimelerde seçici ve özenli davrandıklarını ifade etmişlerdir. Grunebaum ve Solomon (1987) tarafından yapılan bir araştırmada öğrencilerin akranları ile iletişim kurmada gösterdiği bu isteklilik halinin kendilerine duydukları özsaygıdan kaynaklandığı belirtilmektedir. Bu araştırmada özsaygı ile ilgili bir veri toplanmadığı için öğrencilerde görülen akranlar arası isteklilik halinin özsaygı ile açıklanması olası değildir. Ancak utangaç çocukların, özellikle de erkeklerin, akran ilişkilerinde ve sosyal uyumda zorluklar yaşadıklarını belirten araştırmalardan hareketle (Chen vd., 2011; Rubin vd., 2009) ve öğrenci-veli ifadelerine dayalı olarak yapılan etkinliklerin öğrencilerin utangaç tavırlarını kırdığı söylenebilir. Haftalık öğretmen gözlem notlarında da hem öğrenci görüşlerini hem de veli görüşlerini destekler nitelikte arkadaşlık ilişkilerinin gelişim gösterdiği anlaşılmaktadır. Öğretmen gözlemleri öğrencilerin okul dışı arkadaş ortamında daha ılımlı olduğunu ve arkadaşları ile iletişim kurmaya çalıştığını yansıtmaktadır. Söz kalıpları, insanlar arası ilişkilerin düzenlenmesi ve iletişimin sağlıklı yürütülebilmesi hususunda bir önkoşuldur (Gökdayı, 2008; Çifci ve Özen, 2020). Buna göre araştırma ile ortaya konulan arkadaşlık ilişkilerindeki iyileşme hem söz kalıplarının sağlıklı iletişimin sağlanması yönündeki misyonunu yerine getirebildiğini (Demir, 2012; Gökdayı, 2008) hem sosyal çevreye ait unsurların çocukların davranışlarına yön verebileceğini (Luria, 1976;

Rogoff, 2003; Vygotsky, 1980) hem de duygu, düşünce ve davranış arasındaki karşılıklı etkiyi somut olarak göstermektedir.

Araştırmanın akran/arkadaş ilişkilerine bağlı olarak ortaya çıkan bir diğer sonucu, akranlar arasındaki sorunların azalması ve çıkan problemlerin daha kolay çözüme kavuşturulduğunun öğrenciler, veliler ve öğretmen gözlemlerine ait ortak ifadesidir. Öğrenci ifadelerine dayalı olarak akranlar arasındaki sorunlar önceye nazaran daha uygun bir dil kullanımı yoluyla, daha kısa sürede ve bu konuda gösterilen yüksek çaba ile çözüme kavuşturulmuştur. Öğrenci ifadelerine benzer şekilde velilerinin de önemli bir kısmı tarafından arkadaşlara karşı öfke kontrolünün sağlandığı, tartışmaların ve kavgaların azaldığı bildirilmiştir. Öğretmen gözlem notlarından da öğrencilerin birbirleri arasında oluşan problem durumlarına daha yapıcı yaklaştıkları anlaşılmaktadır. Çocukların pozitif arkadaşlık ilişkileri kurmaları tüm sosyal alanlardaki uyumlarını geliştirdiği gibi olumsuz durumlara karşı tampon görevi görebilmektedir (Marion, 2008). Başka bir deyişle, arkadaşlık ilişkisi arttıkça birlik ve beraberlik, yardımlaşma ve dayanışmanın arttığı kabul edilir (Lacina ve Griffith, 2014). Böylece akranlar problem sebebi olmak yerine, problemlerle başa çıkmak için destek kaynağı haline alabilir (Lakhani vd., 2017). Bu çalışmada da arkadaş ilişkilerinin güçlenmesinin benzer etkileri yaptığı söylenebilir. Katılımcı öğrencilerin akranları ile yaşadıkları problemleri çözmek için gösterdikleri çaba ise Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) öğrencilerin çatışma çözmedeki atılganlık ve müzakere etme istekleri ile benzerdir (Chen vd., 2018). Katılımcı öğrencilerin çekingenlik göstermeyip iletişimde kalmayı sürdürmeleri ve bunu yaparken kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları çerçevesinde bir iletişim kanalı kullanmaları akranlar arasında yaşanan çatışma durumlarında ABD'li öğrencilerin gösterdiği problem çözücü tavır ile paraleldir. Kısacası, yapılan araştırma ile kültüre dayalı söz kalıpları kullanımının arkadaşlık ilişkilerini güçlendirmesi sayesinde akranlar arasındaki problemlerin azalmasını sağladığı ve zaman zaman akranların problemler ile başa çıkmasında birbirlerine destek olmalarının yolunu açabildiği söylenebilir. Buna göre araştırmanın nitel bulgularının nicel bulgularını destekler nitelikte olduğu ve kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları kullanımının öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerine olumlu yönde etkilerinin olduğu kabul edilebilir.

Araştırmanın akran zorbalığına dayalı nicel bulgularına göre, araştırmaya katılan öğrencilerin akran zorbalığı ölçeği zorba boyutunda uygulama öncesi ve sonrası puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunurken, kurban boyutunda öğrenci davranışları üzerinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Buna göre, kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıpları etkinliklerinin öğrencilerin akran zorbalığı kurban boyutu kapsamında olumlu bir etkisi olmadığı, fakat zorba boyutunda yapılan etkinliklerin öğrenciler üzerinde etkili olduğu ifade edilebilir. Bu sonuçlara benzer şekilde Siyez ve Kaya'nın (2011) ilköğretim öğrencilerinde akran zorbalığını ve empatik eğilimi dört farklı akran zorbalığı grubunda sınıflandırdıkları çalışmasının sonucunda, öğrencilerde kurban grubunun zorba grubundan daha çok sayıda olduğu görülmüştür. Pişkin (2010) tarafından yapılan araştırma sonucunda da bulgular öğrencilerin %35.1'inin "kurban", %30.2'sinin "zorba", %6.2'sinin ise "hem zorba hem de kurban" olduğunu göstermektedir. Bunun sebebi olarak öğrencilerin kurban boyutuna yönelik davranışları puanlamakta çekimser davranmış olmaları gösterilebilir. Nitel verilerin analizleri doğrultusunda yapılan uygulamaların çoğunlukla öğrenciler arasındaki akran zorbalığı kurban ve zorba boyutuna olumlu anlamda etki gösterdiği görülmüştür. Öğrenci ifadeleri incelendiğinde bazı öğrencilerin uygulamalar öncesinde arkadaşları tarafından sergilenen birtakım kötü davranışlara daha fazla maruz kaldığı, uygulamalar süresince bu davranışların giderek azaldığı, zorba konumunda olan

öğrencinin arkadaşlarına/akranlarına karşın önceden olan saldırgan davranışlarında azalma olduğu, arkadaşlarına karşı kullandığı konuşma dilinde ve üslubunda düzeltici yönde hareket ettiği anlaşılmaktadır. Buna göre, yapılan uygulamanın akranlar arasında kurban olmayı azaltıcı yönde bir etkisi olduğu, hem kurban hem de zorba olma davranışı sergileyebilen öğrenciler ile sadece zorbalık yapmaya eğilimli olan öğrencilerin bu davranışlarında da azalmanın görüldüğü söylenebilir. Dolayısıyla uygulama öncesindeki sözel, fiziksel ve psikolojik zorbalıkların azaldığı anlaşılmaktadır. Veli ifadelerinde de kurban ve zorba olmayı azaltıcı yönde etki gözlemlendiği görülmektedir. Öğretmen gözlemleri doğrultusunda sınıf içerisinde akran zorbalığında azalmanın olduğu ve öğrencilerin birbirlerine çoğu zaman saygı ve sevgi çerçevesinde yaklaştığı anlaşılmaktadır. Akran zorbalığının nitel sonuçları Pepler vd. (2009) tarafından yapılan araştırma ile benzerlik göstermektedir. Araştırmacıların zorbalığa karşı müdahaleye yönelik çalışmalarının sonuçlarında yapılan uygulamalardan sonra daha az sayıda öğrencinin zorbalık olaylarına katıldığı ve mağdur olan çocuk sayısında ise azalmanın olduğu görülmüştür. Akay'ın (2019) ilkökul öğrencilerinin gelişiminde duygusal farkındalığı arttırmaya yönelik çeşitli uygulamaların okul içindeki akran zorbalığını önlemedeki etkisinin incelendiği çalışmasının sonuçlarında ise bu araştırmaya benzer olarak öğrencilerde iş birliği, sorumluluk ve duygusal farkındalık gibi konularda olumlu değişimlerin olduğu görülmüştür. Ghosh vd. (2019) tarafından akran zorbalığı ile müdahalede kullanılacak akran koçluğu uygulamalarının kültüre dayalı olumlu söz kalıplarını içeren etkinlikler ile benzer etkiyi göstererek akran zorbalığını azalttığı görülmektedir. Tüm bunlar ışığında, sosyo-kültürel eğitimin bir aracı olarak ele alınan söz kalıpları kullanımının düşüncede sağladığı olumlu değişim ile çocukların akran zorbalığı davranışlarında da azaltıcı yönde bir değişime yol açtığı görülmektedir (Kent vd., 2017; Vatan, 2016). Ancak çok az sayıda veli ifadesinden akran zorbalığının okul dışında kısmen de olsa devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu noktada bulunan öğrenciler için farklı değişkenlerin etkisinde olup olmadıkları durumu araştırılmalıdır. Ayrıca bu tip öğrencilerin bireysel olarak incelendikten sonra psikososyal müdahale programları ile akran zorbalığı davranışını terk etmeleri sağlanabilir (Salmivalli, 2001).

Özetle, araştırmanın nicel ve nitel bulgularına dayalı olarak, kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını içeren sosyo-kültürel eğitim pratiklerinin/etkinliklerinin ilkökul öğrencilerinin düşüncelerini olumlu yönde etkileyerek öznel iyi oluşlarını arttırdığı, akranlar arasındaki iletişimi geliştirdiği için arkadaşlık ilişkilerine olumlu etkilerinin olduğu ve böylece akran zorbalığına uğrama veya akran zorbalığı yapma davranışlarını da azalttığı görülmüştür. Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak bazı öneriler bir alt başlıkta sunulmuştur.

Öneriler

Bu araştırma ile kültüre dayalı günlük hayatta kullanılan söz kalıplarını içeren etkinliklerin ilkökul öğrencilerinin öznel iyi oluşlarında olumlu etkilerinin olduğu, arkadaşlık ilişkilerini geliştirdiği ve akran zorbalığı davranışını azaltıcı yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Buna göre, mevcut öğretim programlarının içeriklerindeki uygulamalarda kültür temelli pratiklere/etkinliklere daha fazla yer verilmesi önerilebilir. Eğitim ortamlarına fayda sağlayacak başta iletişim dilini kuvvetlendiren söz kalıpları olmak üzere yaşanan kültürün diğer unsurlarının eğitsel faaliyetlerde kullanılmasını arttırmak amacıyla ilgili makamlarca proje, hizmetiçi eğitim, online eğitim ve veli eğitimleri gibi bir dizi faaliyet düzenlenebilir. Bu eğitimlerde hedef kitlelere sosyo-kültürel eğitimin faydaları, bu eğitim kapsamında ele alınacak kültürel unsurlar, bu unsurların uygulanış biçimleri ve olası olumlu etkileri hakkında bilgiler verilebilir.

Elbette bu araştırmanın olumlu sonuçlarının yanında bazı sınırlılıkları da mevcuttur. Kültür kavramına bağlı araştırmalar toplumda kolektif olarak onaylanan kültürel sistemler ile bireysel sosyal ilişkiler ve davranışlar arasındaki bağlantıların incelenmesi hususunda araştırmacılara hem metodolojik hem de diğer bazı zorluklar çıkarabilirler. Örneğin, öğrencilerin kültürel kökenleri, göçmen olup olmadıkları, farklı geçmişlere sahip olmaları vb. gibi bilgilerin bu araştırma kapsamında değerlendirilmemiş olması ulaşılan sonuçları sınırlandırmaktadır. Ayrıca bu araştırmada tek bir okulun, tek bir grubundaki öğrenciler ile velilerinin araştırmaya dahil edilmesi verilerin sınırlı bir coğrafyadan (kültürden) elde edilmesine neden olarak sonuçlarının da genellenmesi yönünde sınırlılıklar taşımaktadır. Dolayısıyla araştırmanın farklı okullarda, daha çok katılımcı grup ile ve farklı kültürel değişkenlere ait verileri içerecek şekilde tekrarlanması ya da yeni bir şekilde yapılması önerilmektedir.

Etik Kurul İzin Bilgisi: Bu araştırma, Selçuk Üniversitesi Etik Kurul komitesinin 15.12.2022 tarih ve E425162 sayılı kararı ile alınan etik kurul izniyle yürütülmüştür.

Yazar Çıkar Çatışması Bilgisi: Bu çalışmada çıkar çatışması yoktur ve finansman desteği alınmamıştır.

Yazar Katkısı: Yazarlar makaleye eşit derecede katkı sağlamıştır.

Kaynakça

- Akay, Y. (2019). İlkokul öğrencilerine yönelik geliştirilen duygusal farkındalık etkinliklerinin akran zorbalığını önlemede etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 44(200), 205-227. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2019.8093>
- Asher, S. R., & Coie, J. D. (Eds.). (1990). *Peer rejection in childhood*. CUP Archive.
- Ayas, T., ve Pişkin, M. (2015). Peer bullying scale adolescent form. *Journal of Academic Perspective*, 50, 316-324. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abuhbsd/issue/32944/366058>
- Aytaç, Ö., & Tan, M. (2020). Arkadaşlık İlişkilerinde Yaşanan Değişim: Mardin Örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(25), 3233-3259. <https://doi.org/10.26466/opus.642395>
- Balcı-Çelik, S., Vural-Batık, M., ve Özcan, K. (2016). Arkadaşlık ilişkilerinde kalıp yargılar ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 11(19), 133-144. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9753>
- Beyhan, Y., ve Boz, A. (2020). Öz yeterliliğin arkasındaki itici güç: Öznel iyi oluş. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(3), 122-144. <https://doi.org/10.47525/ulasbid.784350>
- Baytemir, K. (2016). Ergenlikte ebeveyn ve akrana bağlanma ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide kişilerarası yeterliliğin aracılığı. *Eğitim ve Bilim*, 41(186), 69-91. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2016.6185>
- Bozgün, K., ve Akın-Kösterelioğlu, M. (2020). İlköğretim öğrencileri için okulda öznel iyi oluş ölçeğini Türkçe'ye uyarılma çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9(2), 884-897. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/55209/759539>
- Bozgün, K. (2021). *İlkokul öğrencilerinin okuma-yazma motivasyonunda sosyal-duygusal gelişim, azim ve okulda öznel iyi oluşun rolü* [Doktora tezi]. Amasya Üniversitesi.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (26. baskı). Pegem Akademi.
- Chen, X., French, D. C., & Schneider, B. H. (2006). Culture and peer relationships. In X. Chen, D. C. French, & B. H. Schneider (Eds.), *Peer relationships in cultural context* (pp. 3–20). Cambridge University Press.
- Chen, X., Wang, L., & Cao, R. (2011). Shyness-sensitivity and unsociability in rural Chinese children: Relations with social, school, and psychological adjustment. *Child Development*, 82(5), 1531-1543. <http://www.jstor.org/stable/41289862>
- Chen, X., Lee, J., & Chen, L. (2018). Culture and peer relationships, In W. M. Bukowski, B. Laursen, & K. H. Rubin (Eds.), *Handbook of peer interactions, relationships, and groups* (pp. 552-570). Guilford.
- Cohen, A. A. B. (2008). *The best friendships of young adolescents: The role of internalizing symptoms, characteristics of friends, friendship quality, and observed disclosure* [Doctoral thesis]. University of Maryland.
- Coşkun-Keskin, S., ve Daysal-Ersoy, D. (2012). Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitime dair örnek bir çalışma: Mimar Sinan. *International Online Journal of Education Sciences*, 4(1), 117-130. <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423904335.pdf>
- Coşkun-Keskin, S., ve Kırtel, A. (2012). Erken çocukluk döneminde Türk kültürüne ait sanat örnekleri aracılığıyla sosyo-kültürel eğitim. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 32-51. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/192284>
- Creswell, J. W. (2006). Understanding mixed methods research, (Chapter 1). Available at: <http://www.sagepub.com/upm-data/10981> Chapter 1.pdf
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2007). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage Publ.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Pearson Education, Inc.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). Harper & Row, Publ.
- Çifci, M., ve Özen, Ş. (2020). Ortaokul öğrencilerinin kalıp sözleri tanıma düzeyleri (Manisa Örneği). *Gelecek Vizyon dergisi*, 4(2), 8-15. <https://doi.org/10.29345/futvis.118>
- Çokamay-Yılmaz, G. (2018). Bilişsel davranışçı terapiye dayalı anababa eğitimleri: Kuramsal bir gözden geçirme. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 133-143. <http://doi.org/10.5455/JCBPR.300581>
- Demir, M. (2012). Gündelik yaşamda selamlaşma ve yemek görgü kurallarının toplumlardaki farklılaşması. *Folklor/Edebiyat*, 18(70), 165-186. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fe/issue/26035/274203>
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.) (2011). *The Sage handbook of qualitative research*. Sage Publ.
- Diener, E., & Biswas-Diener, R. (2008). *Happiness: Unlocking the mysteries of psychological wealth*. Blackwell Publishing. <https://doi.org/10.1002/9781444305159>

- Fidan, T., ve Öztürk, İ. (2015). Perspectives and expectations of union member and non-union member teachers on teacher unions. *Journal of Educational Sciences Research*, 5(2), 191-220. <http://dx.doi.org/10.12973/jesr>
- Gencer, N. (2018). Öznel iyi oluş: Genel bir bakış. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2621-2638. <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.457382>
- Ghosh, R., Callahan, J., & Hammrich, P. (2019). Supporting teachers who witness student bullying: (Re) shaping perceptions through peer coaching in action learning. *International Journal of Mentoring and Coaching in Education*, 9(1), 87-102. <https://doi.org/10.1108/IJMCE-02-2019-0017>
- Gökdayı, H. (2008). Türkçede kalıp sözler. *Bilig*, (44), 89-110. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilig/issue/25368/267769>
- Grunebaum, H., & Solomon, L. (1987). Peer relationships, self-esteem, and the self, *International Journal of Group Psychotherapy*, 37(4), 475-513. <https://doi.org/10.1080/00207284.1987.11491070>
- Gürhan, N. (2017). Her yönü ile akran zorbalığı. *Türkiye Klinikleri J Psichiatr Nurs-Special Topics*, 3(2), 175-81. <https://www.turkiyeklinikleri.com/article/tr-her-yonu-ile-akran-zorbaligi-79448.html>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2013). *Multivariate data analysis*. Pearson Education Limited.
- Hintikka, J., Koskela, T., Kontula, O., Koskela, K., & Viinamäki, H. (2000). Men, women and friends--are there differences in relation to mental well-being?. *Quality of life research : An international journal of quality of life aspects of treatment, care and rehabilitation*, 9(7), 841-845. <https://doi.org/10.1023/a:1008904215743>
- İpek-Eğilmez, N. (2018). Türkçe öğretmeni adaylarının “özel durumlarda” kullandıkları kalıp sözler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(3), 840-858. <https://doi.org/10.16916/aded.439167>
- Kaner, S. (2000). Akran ilişkileri ölçeği ve akran sapması ölçeği geliştirme çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 33(1-2), 67-75. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000024
- Kent, G., Galvin, E., Barnes-Holmes, Y., Murphy, C., & Barnes-Holmes, D. (2017). Relational responding: Testing, training, and sequencing effects among children with autism and typically developing children. *Behavioral Development Bulletin*, 22(1), 94-110. <https://doi.org/10.1037/bdb0000041>
- Keskin, A. (2017). Türk kültüründe “selamlaşma” ve “vedalaşma” hakkında genel bir değerlendirme. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (43), 125-146. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tdded/issue/38105/409628>
- Knickmeyer, N., Sexton, K., & Nishimura, N. (2002). The impact of same-sex friendships on the well-being of women: A review of the literature. *Women & Therapy*, 25(1), 37-59. https://doi.org/10.1300/J015v25n01_03
- Kocayörük, E. (2010). Pathways to emotional well-being and adjustment in adolescence: The role of parent attachment and competence. *International Online Journal of Educational*

Sciences, 2(3), 719-737.
https://iojes.net/?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=IOJES_309.pdf&key=41339

- Lacina, J., & Griffith, R. (2014). Making new friends: Using literature to inspire cross-cultural friendships. *Reading Today*, 32(2), 30-33.
- Lakhani, P. K., Jain, K., & Chandel, P. K. (2017). School adjustment, motivation and academic achievement among students. *International Journal of Research in Social Sciences*, 7(10), 333-348.
- Lent, R. W. (2004). Toward a unifying theoretical and practical perspective on well-being and psychosocial adjustment. *Journal of Counseling Psychology*, 51(4), 482-509. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.51.4.482>
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- Luria. A. R. (1976). *Cognitive development*. Harvard University Press.
- Marion, D. (2008). *Longitudinal change in friendship quality and adolescent adjustment* [Unpublished master dissertation]. Florida Atlantic University.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook: Qualitative data analysis* (2nd ed). Sage Publications.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*, 6(1), 10-19. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1995.tb00298.x>
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school. what we know and what we can do*. Blackwell.
- Özdel, K. (2015). Dünden bugüne bilişsel davranışçı terapiler: Teori ve uygulama. *Türkiye Klinikleri Journal of Psychiatry-Special Topics*, 8(2), 10-20. <https://www.turkiyeklinikleri.com/article/en-dunden-bugune-bilissel-davranisci-terapiler-teori-ve-uygulama-71492.html>
- Özoğlu, S. Ç. (1978). İnsan ilişkileri ve öğrenci. *Eğitim ve Bilim*, 2(12), 11-15. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5617/1760>
- Öztürk, D. (2009). *The effects of friendship making skills training with board game on friendship making skills of fourth grade elementary school student* [Yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Öztürk, N., ve Kutlu, M. (2017). Arkadaşlık becerisi psiko-eğitiminin 9-12 yaş arası öğrencilerin arkadaşlık niteliğine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 42(191), 397-413. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2017.7030>
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün & S.B. Demir, Çev.). Pegem Akademi.
- Pepler, D. J., Craig, W. M., Ziegler, S., & Charach, A. (2009). An evaluation of an anti-bullying intervention in Toronto schools. *Canadian Journal of Community Mental Health*, 13(2), 95-110. <https://doi.org/10.7870/cjcmh-1994-0014>
- Pişkin, M. (2010). Examination of peer bullying among primary and middle school children in Ankara. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 175-189. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/304/24>

- Pişkin, M., ve Ayas, T. (2011). Akran zorbalığı ölçeği: Çocuk formu, *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, (23), 1-2. <http://www.ajindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423868168.pdf>
- Rogoff, B. (2003). *The cultural nature of human development*. Oxford University Press.
- Ross, J., & Fuertes, J. (2010). Parental attachment, interparental conflict, and young adults' emotional adjustment. *The Counseling Psychologist*, 38(8), 1050-1077. <https://doi.org/10.1177/0011000010376094>
- Rubin, K. H., Coplan, R. J., & Bowker, J. C. (2009). Social withdrawal in childhood. *Annual review of psychology*, 60, 141-171. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.60.110707.163642>
- Salmivalli, C. (2001). Peer-led intervention campaign against school bullying: Who considered it useful, who benefited? *Educational Research*, 43(3), 263-278. <https://doi.org/10.1080/00131880110081035>
- Scott, N. E., & Borodovsky, L. G. (1990). Effective use of cultural role taking. *Professional Psychology: Research and Practice*, 21(3), 167-170. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.21.3.167>
- Seligman, M. E. P. (2007). *Gerçek mutluluk* (S. Kunt, Çev.). HYB Yayınları.
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5-14. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.5>
- Senemoğlu, N. (2018). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya* (27. baskı). Anı Yayıncılık.
- Sezen, M. F., ve Murat, M. (2018). Ergenlerde akran zorbalığı, internet bağımlılığı ve duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 9(16), 160-182. <https://doi.org/10.26466/opus.476629>
- Siyez, D. M., ve Kaya, A. (2011). Akran zorbalığı gruplarında empatik eğilim. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 23-43. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inuefd/issue/8699/108637>
- Strosahl, K., Robinson, P.A., & Gustavsson, T. (2019). *Radikal değişimler için kısa müdahaleler: Yoğunlaştırılmış kabul ve kararlılık terapisi* (ACT). (K. F. Yavuz & M. Terzioğlu, Çev.). Litera Yayıncılık.
- Sullivan, H. S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatry*. Norton Pulb.
- Şanal-Güngör, B. (2020). *Tek ebeveynle ve iki ebeveynle yaşayan ergenlerin öznel iyi oluşuna göre okulda öznel iyi oluş ve arkadaşça bağlanma düzeylerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Terzioğlu, Z. A., ve Çakır, S. (2020). Üniversite öğrencilerinde öznel iyi oluş ve stres belirtilerinin yordayıcılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (55), 206-225. <https://doi.org/10.21764/mauefd.662923>
- Toraman, S. (2021). Karma yöntemler araştırması: Kısa tarihi, tanımı, bakış açıları ve temel kavramlar, *Nitel Sosyal Bilimler*, 3(1), 1-29. <https://doi.org/10.47105/nsb.847688>

- Uşaklı, H. (2006). *Drama temelli grup rehberliğinin ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri, atılganlık düzeyi ve benlik-saygısına etkisi* [Doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Üneri, Ö. S. (2011). Çocuklarda akran zorbalığı. *Düşünen Adam*, 24(4), 352-353. <https://dusunenadamdergisi.org/storage/upload/pdfs/1587113305-tr.pdf>
- Vatan, S. (2016). Bilişsel davranışçı terapilerde üçüncü kuşak yaklaşımlar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(3), 190-203. <https://doi.org/10.18863/pgy.238183>
- Vygotsky, L. S. (1980). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Yavuz, K. F. (2015). Kabul ve kararlılık terapisi (ACT): Genel bir bakış. *Türkiye Klinikleri Journal of Psychiatry Special Topics*, 8(2), 21-27. <http://psikiyatridizini.net/viewarticle.aspx?articleid=19398>
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Extended Summary

Including The Problem Statement

The socio-cultural learning perspective recognizes that the interactions of individuals with their social environments and cultural elements belonging to this social environment can influence learning activities (Vygotsky, 1980). From the past to the present, cultural and linguistic patterns of speech used to ensure the realization and continuity of communication in daily life can also be considered as one of these activities used in educational environments. When the previous studies were reviewed, no studies combining the effects of the use of everyday cultural speech patterns on primary school students' friendships, subjective well-being, and peer bullying were found. Therefore, this study is the first in the field of research. Activities based on everyday cultural speech patterns can have a positive impact on disrupted human relationships with the mission of strengthening communication among students. In this way, the individual's subjective well-being and social relationships (such as friendships) can be improved. It is foreseeable that this will also reduce the incidence of peer bullying and peer harassment in children. In the light of all this, it is believed that the research will have significant implications for many audiences, such as researchers, teachers, parents, and students, in order to reduce/inhibit peer bullying activities, which are increasing in terms of subjective well-being and friendship relationships. Accordingly, the study aims to determine the impact of the use of everyday cultural speech patterns on students' subjective well-being, friendships, and peer bullying.

Method

In this research, an embedded mixed-methods research design was used. Participants consisted of 22 fourth-grade elementary school students, their parents, and a primary school teacher. They have selected by the convenience sampling. A declaration of voluntary participation has been received from them. The quantitative data were grouped by using the "Elementary School Students' Subjective Well-Being Scale", "Peer Relations Scale" and "Peer Bullying Scale". The

qualitative data were grouped through teacher diaries, and semi-structured interview forms developed by the researchers. A semi-structured interview form was used in student and parent interviews. In the experimental process of the study, the given everyday cultural speech patterns within and outside the school were determined based on the literature. The implementation process lasted five weeks between 22 December 2022 and 20 January 2023. In the analysis of quantitative data, t-test and Wilcoxon matched-pairs signed ranks analyses were performed, when the content analysis of qualitative data was performed. At the end of a series of validity and reliability processes, the research results were obtained.

Results

According to the quantitative results of the study, the students' pre-test subjective well-being mean score was $\bar{x}=3.77$, and their post-test mean score was $\bar{x}=4.37$. The difference between the pre-test and post-test mean score was significant ($t=3.68$, $p<.001$). There were no significant differences in their friendships after the students used their everyday cultural speech patterns ($t=43$, $p>.05$). However, students' pre-test friendship mean score was $\bar{x}=51.45$, while their friendship scores increased to $\bar{x}=52.45$ as a result of various activities where everyday cultural speech patterns were used. The pre-test mean score of the peer bullying victim dimension of the students was $\bar{x}=22.41$, and their post-test mean score was $\bar{x}=16.82$. There was no significant difference between the students' pre-test and post-test scores for the victim dimension of the peer bullying scale ($t=1.54$, $p>.05$). However, there was a significant difference between the pre-test and post-test scores of the peer bullying scale for the bullying dimension ($z=2.348$; $p<.05$).

According to the qualitative results of the study, the effects on the subjective well-being of students were grouped under one theme: "Positive Effects on Subjective Well-Being ($f=9$)". The friendships of students were grouped under one theme: "Positive Impacts on Friendship Relationships ($f=9$)". The peer bullying of students was grouped under two themes: "Positive Effects on Peer Bulling ($f=8$)" and "Neutral Effects on Peer Bullying ($f=1$)". Analysis of subjective well-being data from parent interviews resulted in three themes: "Observance of Coldness/Calmness in the Mood ($f=4$)", "Feeling Good in Yourself ($f=4$)" and "Increased Self-Confidence ($f=2$)". Friendship relationships data were grouped under two themes: "Positive Effects on Friendship Relationships ($f=8$)" and "Neutral Effects on Friendship Relationships ($f=2$)". In the peer bullying data of the parent interviews, the following themes emerged: "Effect that Reduces Being a Victim ($f=5$)", "Effect that Reduces Bullying ($f=2$)", "Effect that Does Not Change Being a Victim ($f=2$)" and "Effect that Does Not Change Being a Bully ($f=1$)". The data obtained as a result of teacher observations were grouped under the themes of "Supporting Subjective Well-Being ($f=4$)", "Development in Friendship Relationships ($f=4$)" and "Reduction in Bullying Behavior ($f=3$)".

Discussion

Based on the quantitative and qualitative findings of the study, the use of everyday cultural speech patterns has been found to have a positive effect on elementary school students' subjective well-being and friendship relationships, and also to reduce peer bullying. The quantitative findings of the study showed that positive cultural speech patterns used in daily life had a statistically significant effect on improving the subjective well-being of elementary school students. The study's qualitative findings on subjective well-being showed that students felt more valued, happy, cheerful, joyful, etc. This is also stated in previous studies (Beyhan and Boz, 2020; Chanal-Güngör, 2020; Terzioğlu and Çakır, 2020). According to the quantitative findings for friendships, cultural

speech patterns did not have a statistically significant impact on students' friendship relationships. However, the increase in the post-test mean score can be interpreted as the positive effects of the practices on friendship relations, albeit slightly. These findings are supported in the literature (Öztürk, 2009; Uşaklı, 2006). The qualitative results showed that students were able to build healthier relationships with peers, show an entrepreneurial attitude toward communicating with peer members, activate elements that were influential in communication (such as calling by name), and so on (Chen et al., 2006; Chen et al., 2018). The quantitative findings of the study based on peer bullying revealed that while there was a statistically significant difference between the students' pre-test and post-test mean scores in the bullying dimension of the peer bullying scale, no significant difference was observed between the mean scores measured in the victim's dimension. Analysis of the qualitative data showed that the practices reduced a number of bad behaviors exhibited by friends, reduced aggressive behavior among students, and so on. These findings are also supported in the literature (Akay, 2019; Siyez and Kaya, 2011; Pepler et al., 2009; Pişkin, 2010).